

საქართველოს
ენციკლოპედია

საქართველო

შ ი ნ ა ა რ ს ი

ჟურნალ „ჯ ე ჯ ი ლ ი ს ა“.

I	განუყრელი მეგობრები. სურათი	2
II	ქიდაობა—ლექსი შიო მღვიმელისა	3
III	არწივის გონივრობა	4
IV	დაუდგრომელი მერცხალა— დაროსი	5
V	პატარა ზღაპარი ერთ პატარა უპერანგო ყმაწვილზე— (თარგმანი) ტასოსი	6
VI	ლიკლ-ტიკლის ეშმაკობა. ლიკლ-ტიკლი მოწყალებაზე დადის	7
<hr style="width: 50%; margin: 10px auto;"/>		
VII	ავათაა გულნარ-ქალი. ლექსი ი. გრიშაშვილისა	24
VIII	ალული კუდიანებსა ყ. ჩხეიძისა	26
IX	რუხი ნუკრი (თარგმანი) ტასოსი	30
X	კოწო და მისი ამხანაგები ან. წერეთლისა	35
<hr style="width: 50%; margin: 10px auto;"/>		
XI	ქუჩის შვილი—ლექსი გ. ქუჩიშვილისა	45
XII	მოგონება — ი. მჭედლიშვილისა	46
XIII	ნაპოვარა—სელმა ლაგერლეფისმოთხრობა. თარგმანი ელ. დემოლონ—წერეთელი	49
XIV	სპარტაკი— დ. კასრაძისა (დასასრული შემდეგ)	57
XV	ძველ კოშკში— მ. იაშვილისა (დასასრული)	63

შ უ რ ნ ა ლ ი „ჯ ე ჯ ი ლ ი“ 1919 წელს.

(ოცდაათი წელიწადი სრულდება პირველ იანვარს)
გამოვი არა ნაკლებ 6 ნომრისა, რადგან ძნელი პირობე-
ბის გამო რედაქცია ვერ შესძლებს სრულად დააკმაყოფილოს
ხელის მომწერლები. ჟურნალი „ჯეჯილი“ წლიურათ ელი-
რება 20 მან.

ცალკე ახალი ნომრის ფასი 5 მ. ძველი წლების ნომრე-
ბი თითო წლით 14 მ. ვინც იყიდის ათ ეგზემპლიარზე მეტს
—იმას დაეთმობა 12 მან.

4-5826
77

საქმავილო ნახატებიანი შურნალი.

იზარდე, მწვანე ჯეჯილო,
დაპურდი, გახდი ყანაო.
ი. დ.

მაისი, ივნისი და ივლისი 1919 წ.

წელიწადი ოცდამეათე

თბილისი

საქართველოს რეინის გზის ტიპო-ლიტოგრაფია
1919

განუყრელი მეგობრები.

ანსე, განსე გაიწიეთ,
გავუკეთოთ გალავანი;
წრეში გამოვათამაშოთ,
თითო თითო ფალავანი.

* * *

გია, აბა გადმოფრინდი,
ბიჭო, ხომ არ დაძიებრდი,
ესლა უნდა მოიხმაწო
შენ რომ იცი ის მოგვერდი.

* * *

თორემ შაქროს ვერ გადიტან,
ჯმუხია და ტანად სრული,
შენსედ უფრო კარგად იცის,
თუ მოგასწრო მან კისრული.

* * *

გამოვიდნენ ფალავნები,
დაიტაკა ორი ძალა,
ხან ერთია მუსლის ჩოქსე,
ხან მეორე ეირაძალა.

შიო მღვიმელი.

არწივის გონივრობა.

ელის საფანგში ერთხელ არწივი გაე-
ბა. ფეს მოტეხილი არწივი მოჭკვარეს
ტეის ძცველს. მისმა ქალიშვილმა ჩას-
ვა გალიაში და როდესაც მოტეხილ ფესს
უსვევდა და არაუით ბანდა იარას, არწი-
ვი ფართხლობდა და ცდილობდა ეკბინა მისთვის.

მეორე დღეს, როდესაც იარის ხელახლათ შესა-
ხვევათ მივიდა და ისევ მობანა იარა არაუით არწი-
ვი აღარ ლამობდა კბენას.

მესამე დღეს, როდესაც ქალი იარის სანახავათ
მივიდა, არწივმა შორიდანვე გაუშვირა ნატკენი ფეხი
და უოველ დღე, სანამ იარა მოურჩებოდა—ასე იქ-
ცეოდა

დაუდგრომელი მერცხალა.

ქვენ რასაკვირველია ან გეცოდინებათ ვინ არის მერცხალა. ეს არის პატარა, შავი ლეკვი, კრძელ აბრამშუმსავით წმინდა ბეწვიანი, ოინბას თვალეებიანი, ცხვირ აწეული. მერცხალა პირველ დღიდანვე ანავის აძლევედა მოსვენებას. ნამეტურ მეცხრე დღეს, თვალეები რომ აეხილა, (ლეკვებს მეცხრე დღეს აეხილე ბათ თვალეები) გადმოგორდა კალათიდან, რომელშია ციწვა და ისე შეგორდა კიბის ქვეშ, რომ საწვალადედა მისი გიშეზ ბეწრს ეწვალა—სანამ იქიდან გამოიყვანდა, ის პირით ხოლმე ასწევდა და ისევე კალათაში ჩააწვენდა. ამ დღიდან დაიწყო მერცხალას ცვლქი და დაუდგრომელი ცხოვრება.

„იცი, ნაცარ! იმ ავახაკმა ისევე დალია ჩემი რძე!“ შესტირა ციცუნიათ დედა კატს. მოჰკრა ამ ტირილს უური მერცხალამ და დაუძახა: „შენთვის, ქალბატონო, მიღში ბევრი წვალადი მოდის, დალიე და დაგავიწვადება“.

„როგორ შეიძლება უფროს ადამიანს რომ ასე ელანძარაკები!“ წამოესარჩლა ბატი კატას.

— ოხ, შენ დიდი ხანია რაც ჭკუა ისწავლე! უპასუხა მერცხალამ. ეველა შინაურ ცხოველებს და ფრინველებს ენა გამოუყო და კუდის ქნევით გამოვრდა.

ერთხელ მერცხალა საკუჭნაოში შეძვრა. „ეს რა კარგ ალაგას მოვედიო.“ ფიქრობდა ის; „აქ სომ ზირს ჩავიტკებარუნებო.“ იქვე მდგომ ბადაგით სავსე კისრში ჩაძვრა და ბადაგს სვლეზა დაუწყო. მაგრამ აი უბედურება. საითაც-კი გაიწევიდა, კასრი ზედ ეკვროდა. უურები სიტკებოსაგან ზედ ისე მიეკრა, რომ აღარა ესმოდა-რა; თვალის ქუთოთოებიც მიეკრა და ველარაფერს ხედავდა. ესლა-კი მოვკვდიო, იფიქრა მერცხალამ და მორთო საცოდავი წკაპ წკაპი. ამ წკაპ-წკაპზე მოგროვდენ მოსამსახურეები და ჩურჩხელასავით ამოვლებული მერცხალა ძლივს ამოაძრეს კასრიდან.

„ეს შეჩვენებული ახლა ბადაგში ჩაძვრალა, კასრი წაუპილწავს, ნამცხვრები როგორ-ღა გამოვაცხოო. ევიწროდა მზარეული დედაკაცი. სტაცა მერცხალას ხელი და იქამდის სცემა, ვიდრე დაიღლებოდა.

არ გაუგლია ორს. დღეს, რომ მერცხალა შეუდგა იმის ფიქრს თუ რა ეშმაკობა ჩაედინა ახლა. იმის ბატონებს ამ დღეს სტუმრები ჰქვავდათ დაპატიჟებული. მოსამსახურემ ტახლა საუცხოოთ განაწყო; ზედ საუკეთესო ჭურჭელი დააწყო. ძვირფასი ქილებით თაიგულები დადგა. თვითონ სამზარეულოში გავიდა. მერცხალამ კარგათ იცოდა, რომ ოთახში აღარავინ იყო.

შამოიუვანა თავისი ძმა და შემოვიდა; ავიდა ტაბლასე, თოვლივით თეთრ და სუფთა სუფრასე ტაბლასიანი ფეხებით. რამდენჯერმე გაიარ-გამოიარა, დასუნა ვეელა თეფშსა და ჭიქას, უცებ უურები აცქვიტა და მოიანზრა: რა კარგა დაიწკრიბლებს მთელი ჭურჭელი რომ გადმოვუაროვო. თან თავის ძმას უბრძანა. „აბა, გორგალა, მანდ სუფრას ჩამოსწიე. სულელმა გორგალამაც არ იფიქრა ამ ჩამოწევას რა შედეგი მოჰყვებოდა. ჩამოსწიეს სუფრას ერთის მხრიდან გორგალამ, მეორე მხრიდან მერცხალამ. მოიღო ბზრიალი ამოდენა ჭურჭელმა, ღვინოები, მარლილი და ვეელაფერი გადმოცვივდა. ამ სმაურობასე გულ განეთქილი მოსამსახურე შემოვარდა. მერცხალა, შე საძაგელო! შე ავაზაკო! ეს რა გიქნიაო. მერცხალა გაიქცა, კარებში ფეხი მოჭევა და მოსტედა. გაიშხლართა და თავი ძოიბკვდარუნა.

მერცხალას დედა, გიშერა დღე და ღამ გულ მოდგინეთ უვლიდა თავის ანც შვილს. ულოკავდა მოტენილ თათს, საჭმელს უზიდავდა. ავადმეოფს მოკეთებდა ეტეობოდა. მერცხალა ფეხ მოტენილი მწოლარეც კი არავის აძლევდა მოსვენებას. ხან კატას აბრანებდა, ხან ეჩხუბებოდა დიდ ძაღლს და დასცინოდა სხვა შინაურ ფრინველებს. მერცხალა იმდენად მორჩა, რომ შეეძლო კალათიდან გადმოხვლა. გადმოვიდა თუ არა თავის ძმას გორგალას სცემა და მხარეულ დედაკაცს რმე ამოუსვლია.

ერთხელ შეუძნევლათ შეიპარა ოთახში, სადაც იმ დაწვევლილ დღიდან, რაც ფესი მოიტეხა, არა უოფილა. დასაძინებელ ოთახში, ქალბატონის საწოლსე, ეველას საუვარელი და ნებიერი „ლედი“ იწვა და ტებილათ ეძინა. მერცხალას შესვლა, ლედის გაღვიძება და ცემა ერთი იყო. გატევა ჩვენი ნებიერი, აწკმუტუნა. ეს არ ამუოფინა. შენ ბასრი კბილები და ფრჩხილები გაქვსო? ჰკითხა იმან ლედის.—ჰო, მერე რა? უპასუნა ცოტათ დამშვიდებულმა ლედიმ.

— მერე ისა, რომ მინდოდა გამეძინჯა ვის უფრო ბასრი კბილები და მაგარი ფრჩხილები აქვს.

— როგორუნდა გავძინჯოთ?

— ძალიან ადვილათ. მოდი, და ვიწყოთ საბნის გლეჯა და ბალიშებისა, ვინც მარდათ გაგლეჯს, ის იქნება უოხადიც და ბასრი კბილებიც იმას ექნება.

— მოდი.

— თქმა და ასრულება ერთი იყო. მივარდენ ორივენი ბალიშებს, ორნივე ერთნაირათ ცდილობდენ. დაგლიჯეს ბალიშები, ბუმბული ჰაერში ადიოდა, მთელი ოთახი, სურათები, მაგიდა, საწოლი და სხვა თოვლით დაბურვილს დაემსგავსა. მერცხალას და ლედის ხომ თვალები-ღა უჩანდათ. მთლად ბუმბულში იუვენ გაგანგლულნი.

მეორე ოთახიდან ფესის სმა მოისმა, მერცხალამ მიატოვა გადაფხრეწილი ბალიში და მივარდა კარებს. „ვის უფრო ბასრი კბილები აქვსო“ ჰკითხა იმის

გაქცევით გაკვირვებულმა ლედიმ.—ამას ესლა შენი
ზურგი გაიგებსო, მიამასა მერცხალამ. მაგიდიდან ვრ-
თი უშველებელი შემწვრის ნაჭერი მოიტაცა და გაჭ-
ქუსლა. მაგრამ ამ ჟამათ ეშმაკობამ ფუჭათ ჩაუარა.
ქალბატონმა დაინახა როდესაც ის ოთანთან გამოვარდა
და თუნდაც ეს არ ეოფილიყო, ბუმბულში გაგანგლულს
ვინც დაინახავდა, ეველა მისვდებოდა იმის ოინბაზობას.

მერცხალა ჩასვეს ტომარაში და უბძანეს მეესო-
ვეს წაეევანა და გადაეკდო შორს—შორს, ისეთ ალა-
გას, საიდანაც ის სახლის გზას ვერ გამოიგნებდა.

მეესოვემ ბრძანება კარგათ აასრულა, საწვალდი
მერცხალა წაიევანა შორს მინდორში და იქ დასტო-
ვა. მერცხალამ სახლის გზას ველარ მიავნო. დიდ-
ხანს იტანტალა მშიერ—მწეურვალმა, სიცივით კან-
კალებდა, ჭუჭუისაგან სულ იქექებოდა.

ერთ მშვენიერ დღეს მერცხალამ ძიავნო თავის
ბატონის სახლს. დაინახა თავისი დები, ძძები, დედა,
ბატონები და სინარულით ფეხსე აღარ იდგა. სულ
გამოიცვალა, დაჭკვიანდა და აღარაფერს აღარ აფუჭებდა.

ბატონებმაც ანატიეს წინანდელი ონავრობა.

დარო.

პატარა ზღაპარი

ერთ პატარა უპერანგო ემაწვილზე.

ეო და ანა იყო რა, იყო ერთი პატარა ემაწვილი, მისი სახელი ანავის ახსოვდა. ემაწვილს ქვეყანაზე ანავინ ჰქვანდა და არც ანა-ფერი გააჩნდა. ერთი ჰერანგი ებადა და ისიც მათხოვარს, ობოლს ახუქა.

მოდის ემაწვილი ტყეში. მწვანე ფოთლებს შრი-ალი გააქვს. ფრინველები ჭიკჭიკობენ.

ხეკაკუნა ნისკარტით აერუებს არე მარეს.

მოდის ემაწვილი და ობობას ქსელს ეხანუნება.

— სად მიდისარ, ემაწვილო? ეკითხება კოდალა.

— მეც არ ვიცი სად მივდივარ, კოდალაჲ!

— რა გიქნია შენი ჰერანგი?

— ობოლს მივეცი.

— ხომ შეგცდია...

— ფესს ავუჩქარებ...

— მშვიდობით. ეუბნება კოდალა, კეთილი ემაწვი-ლი ეოფილსარ! მალე განახა.

მოდის ისევ ემაწვილი, მოდის. აბლაბუდას გაე-ხანუნა. ჩამოვიდა შემოდან ობობა.

— სად მიდისარ ემაწვილო? ეკითხება ობობა.

— მეც არ ვიცი, სად მივდივარ, ობობაჲ!

— რა გიქნია შენი ჰერანგი?

— ობოლს მივეცი.

— წვიმა მოვივა, დასველდები.

— ბუჩქს ამოვეფარები.

— მშვიდობით, ეუბნება ობობა, კეთილი ემაწვი-
ლი უოფილხარ! ძალე განახავ.

მიდის ისევ ემაწვილი, მიდის და ხედავს წუაროს.
წუაროს ნახირას ზის კიბო.

— სად მიდისარ, ემაწვილო? ეკითხება კიბო.

— მეც არ ვიცი, სად მივდივარ.

— რა გიქნია შენი ჰერანგი?

— ობოლს მივეცი.

— სასტიკი სამთარი მოგისწრობს, თოვლი, ეინვა...

— ფრინველებს გავეყვები თბილ ქვეყნებში.

— მშვიდობით, ეუბნება კიბო, კეთილი ემაწვილი
უოფილხარ! ძალე განახავ.

მიდის ისევ ემაწვილი, მიდის, და ხედავს მინ-
დორს.

მინდორში სმოვს ცხვარი, იქ დაინახა ემაწვილი.
მიიღბინა მასთან. არც არა უკითხავს რა.

— ვიცი, ვეელაფერი ვიცი. ჩემთან მოფრინდა კო-
დალა, მოცოცდა კიბო, ობობაც მოვიდა. კეთილი
ემაწვილი უოფილხარ! ვეელაფერი მიაძბეს. დაიჭი,
ამ საჩუქარს გაძლევ.

ცხვარმა მისცა ემაწვილს ერთი ბლუჯა ძატელი,
რბილი, უურთუკივით რბილი.

მიდის ემაწვილი ისევ გზათ. არ იცის, რასე მო-
ინძაროს ეს ერთი ბლუჯა ძატელი, ვერაფერს მინ-

ვდა. დაინახა თბობა, ის ბუჩქსე ზის და ემაწვილს ელოდება.

— მომეცი აქ ეგ მატელი.

ემაწვალმა მისცა. თბობამ ბუჩქსე გააბა ქსელი. აწთავს და ქსოვს, აწთავს და ქსოვს. წამს გაათავა და ნაქსოვი ემაწვილს მისცა.

— გასწი, წაიღე, ღმერთმა გიმეგლოს!

ემაწვილი გაუდგა გზას, არ იცის რაში გამოიყენოს ეს ნაქსოვი. გაიხედა და დაინახა წუაროსთან კიბო ელოდება.

— მომეცი აქ ეგ ნაქსოვი, უთხრა კიბომ, და შენ ერთ წამს მომიცაღე.

ემაწვილი დაჯდა წუაროსთან. კიბომ ორი წინათავით, როგორც მაკრატელით, თბობას ნამუშევარი გამოსჭრა და მისცა ემაწვილს.

— გასწი, წაიღე. ღმერთმა გიმეგლოს!

ემაწვილი გაუდგა გზას, არ იცის რაში მოიხმაროს წამოდებული ტვირთი. გაიხედა და დაინახა — კოდალა მუხსზე ზის და ელოდება.

— მომე საჩქაროთ ეგ ნაქსოვი. შენ კი აქ, მუხის ქვეშ, დაჯექი და მომიცაღე.

დაჯდა მუხის ძირს ემაწვილი. კოდალა კი თავისი გრძელი ნისკარტით; როგორც ნემსს, უერის და ჰკერავს, უერის და ჰკერავს.

ემაწვილს ძილი მოერია. ბოლოს კოდალა აღვიძებდა და ეუბნება:

—დაიჭი ეს თბილი ჰერანგი, მხათ არის. ჩაიცვი და სიცვიცა ნულარ შეგეშინდება. კეთილი ემაწვილი ხარ. გასწი, ღმერთმა გიშველოს.

ემაწვილი გაუდგა გზას. აცვია ახალი ჰერანგი, ფოთლებს შრიალი გააქვს. ჩიტები ჭიკჭიკებენ. მწიფე მარწუვი ფოთლებიდან გამოიფურება და ემაწვილს უდიძის.

ტახო.

(თ ა რ გ მ ა ნ ი)

ლიკლ-ტიკლ მოწყალებაზე და დ ი ს.

იკლ-ტიკლს ძალიან გაუკვირდა, როდესაც ერთხელ დილით შეიტყო რომ მას გაუხნდა ჰატარა შმა. ის მაშინვე გაექანა რომ ეამბნა დედ-მამისთვის ეს ამბავი. იმათ, რასაკვირველიც, სულაც არ გაუკვირდათ. დაია „ჭიჭუინასაც“ არ გაუგვირდა, მაგრამ იმას რომ არასოდეს არაფერი არ უკვირდა. სწორეთ ამ დროს ის ძალიან გართული იყო, ცდილობდა კბილებით ამოეკლიჯა შუშის თვალები თეთრ, ბანჯგულიან მაიმუნისთვის. მან ლიკლ-ტიკლს მხოლოდ ერთი შესედა და წამოიძახა: „ბაია“. მერე განაგრძო ისევ მაიმუნის თვალების ამოძრობა. ძალიან საშიში კი იყო, შესამლოიყო გადაეულაზა ეს შუშა.

ლიკლ-ტიკლს ბოლოს დანახვეს ჰატარა შმა: ის წითელი, უთმო მასინჯი იყო. ემაწვილს სიცოცხლათ არ ეყო, „ეს ჩემ ბებერ კუს მიეკვანებაო“ დაიძახა და ისე სმა ძაღლა გადინარსარა, რომ გადია

გაჯაზღრდა და ოთახიდან განადგო. ჰატარას ძიმა კი ლიკლ-ტიკლს ძალიან მოსწონდა, სულ ახალგაზრდა იყო და არც ისეთი სასტიკი, როგორც ვაღბა. მას ერქვა ლიზა, ძიმა სალდბთი ჰევენდა და თვითონ ინდოეთში დაბადებულიყო. ამიტომ მან მშვენიერი ზღაპრები იცოდა და მსიარულ სიმღერებს ძღეროდა. სიმღერები ძალიან სასაცილონი იყვენ. ვუელასე მეტათ მას უეკარდა ერთი სიმღერა, რომელიც არც კი ესმოდა. ასეთი უცნაური სიტყვებით იწებოდა: ვილნა, ვილნა, ვონიო! „და თავდებოდა კივილით: „ვაი, ვაი!.. ლიკლ-ტიკლი ამ სიმღერას დაუოლებდა სინაზე ბრახუნით სწორეთ იმ დროს, როდესაც ვაღბა სახლში არ იყო, იმას ეშინოდა ჰატარა გაიღვიძებოდა და ლიზასაც ეუბნებოდა; ეს სიმღერა სრული სისულელეაო.

ზაფხულში, როდესაც ამათ თომა ეწვიათ, ლიკლ-ტიკლმა იმღერა ეს სიმღერა, თომას ძალიან მოეწონა. ესენი ხშირათ სეირნობდენ ერთათ, გზა-გზა ძღეროდენ. ლიკლ-ტიკლი ტაშს აუოლებდა, თომა „ჭიჭყინას“ ნიხბით ბადის ღობეებს არტყამდა.

ერთხელ თომამ უთხრა ლიკლ-ტიკლს: მოდი, ინდოელებათ მოვირთვეთ და ეს სიმღერა ისე ვიმღეროთო! ჰირისასის დახატვას ხომ ადვილათ მოვახერხებთ და ვუელას ნამდვილი ინდოელები ვეკონიებით და კარგ ფულს მოვაგროვებთო!

ლიკლ-ტიკლს მოეწონა ეს აზრი, მაგრამ მაშინ-

ვე დაუძატა—თომა, ეს სომ მოტუეება იქნება, თქვა მან,—ჩვენ ნამდვილი ინდოელები ვეკონებით! კანა კარგი იქნება?

თომამ ჰასუსის მავივრათ გაიციხა.

— კანა არ იცი, რომ ერთხელ თვითონ ქალაქის მოურავმა თავისი თანაშემწეთი ზანგების ტანი-სამოსით გამოწეობილმა გიტარის დაკვრით მთელი არე-მარე მოიარა. სომ ვერავინ იტყვის რომ ისინი ცუდათ მოიქცენ.

— მოგროვილ ფულს რაღას ვუზამთ? იკითხა ლიკლ-ტიკლმა.

— მე ვიცი როგორ მოვისმარებ. წამოიძახა თომამ. ფული თავის დღეში ზედმეტი არ არის!

რაც კანიძრასეს ემაწვილებმა—ასრულეს კიდევ. ლიკლ-ტიკლმა ამოაჩინა დრო, როდესაც დედამამ დიდი ხნობით სახლიდან წავიდენ და თომას ოთახში მოიწვიენ. თომას იატაკის საღებავი ეშოვნა, ცხელ წყალში გასხნა და ბავშვები რამდენიმე წუთის შემდეგ ინდოელებზე უფრო შავები გახდენ. თომამ შემოდან გადიცვა აბანოს ჭრელი ჰერანგი, გაეხვია ჰატარა წითელ-ყვითელ ხალიჩაში, რომელიც სასტუმრო ოთახიდან გამოიტანა და თავი შეიკრა წითელი აბრეშუმის ხელსახოცით. ლიკლ-ტიკლმა თავის წითელ კაბაზე წამოიხსნა ჰატარა ყვითელი ხალიჩა და თავი შეიკრა დედის თეთრი, ოქრომკედის ბაბთებიანი ჰირსახოცით. თან წაიღეს ჰატარა დაირა,

— ო, ო! ეს მეტის მეტია, წამოიძახა შეურაც-
 უოფილმა ლიკლ-ტიკლმა,—ეგ რანაირათ იღანძლებით.

ჯენ ლოჯი ამასე უფრო აღძფოთდა, ის იყო
 უნდა მივარდნოდ ემაწვილებს, რომ მათ მოჰკურც-
 ხლეს.

— მაგ გვარ დედაკაცებს, რასაკვირველია, ზრდი-
 ლობას ვერ მოვთხოვთ, წამოიძახა თომაძე, როდესაც
 გარეთ გამოვიდენ,—მაგრამ მე დიდი სიამოვნებით...
 მან არ განათავა რას იქმოდა დიდი სიამოვნებით, რადგან
 დაინახა რომ ლიკლ-ტიკლი ძალიან შეწუხებული იყო.

— მე არ მიუვარს მოუხეშავი და ბრახიანი ხალ-
 სი, ასეთები სწორეთ მეზისლებიან, წამოიძახა ლიკლ-
 ტიკლმა, სხვაგან ნულარ წავალთ. იქნება მეორე სახლ-
 ში ახლა ვინმე ბებერი კაცი დაგვისვდეს და უარე-
 სათ გაგვლანძღოს.

სწორეთ ამ დროს ვიღასიც ტირილი შემოესმათ.
 მიხედეს და ნახეს თომას ოდენა ბიჭი, ისეთივე შა-
 ვი სახით, როგორც თვითონ იუვენ. იმას იღლიაში
 ამოჩრილი ჭქონდა სკრინკა და თავზე შავი ქუდი ჩა-
 მოეფხატა. იჯდა ბალახზე და მწარეთ ტიროდა.

— რათა სტირი? სომ არა გტკივა რა? ჰკითხა
 ალექსით თომაძე.

ბიჭმა რაღაც წაიბუტბუტა ისე ჩუმათ, რომ ამათ
 ვერა გაიგეს რა. მერე ლიკლ-ტიკლი მიუახლოვდა
 და ტკბილათ უთხრა:

— ნუ სტირი, შე სანცოდავო! რა დაგემაართა?

ბიჭი მოუუვა თავის ამბავს, მაგრამ მნელი გასაკები იყო, ის იტალიურათ ლაპარაკობდა. ამათ გაიგეს მხოლოდ ის, რომ ემაწვილს სასეღათ ერქვა ფორო და მშიერი იყო. მატარებლით მოსულიყო შორიდან, დაღალული იყო. სკრიპკას უკრავდა, მაგრამ არავინ არაფერი მისცა. ბავშვებს ჰკითხა—თქვენც ხომ იტალიელები არ ხართო. ლიკლ-ტიკლმა უამბო, დროს გასატარებლათ რომ იუვენ მორთუნნი. ფოროს ძალიან გაუკვირდა—აი რა გითხრა, უთხრა თომამ თავის ბიძაშვილს,—მე ჯიბეში ცოტა ფული მაქვს, წავიდეთ დუქანში და ამ ჰატარას ვუყიდოთ რამე.

ფოროს ჰატარას უძანდა, თუცა ის იმაზე მაღალიც და ეტუობოდა წლოვანობითაც უფროსი იყო.

მათ იყიდეს ორი ტებილი კუზატი, შოკოლადი, ცოტა კონფეტი, ორი ბოთლი ლიმონადი—თავიანთ თავის ცოტა გადაასხეს, დანარჩენი დაუთმეს ფოროს. ზღვის პირას შეექცენ საუხმეს და ისე გამხიარულდნ, რომ თომამ წამოიძახა:

—მოდ, ახლა ნამდვილი კონცერტი გავძაროთ, ამ ჰატარა სასლები უბანში კი არა, უფრო დიდრონ აგარაკებთან მივიდეთ, ფორო სკრიპკას დაუკრავს და ჩვენ ვიმღერებთ.

ფორომ გაიცინა და თეთრი კბილები გადმოჰქვარა. სელასლა დაიწვეს ამათ ტანტალი. პირველათ მიუასლოვდნ ერთ დიდ ლამაზ კომპეებით

კარემოცულ აგარაკს. ესოში დიდი სეები იდგა და ბევრი ძვირფასი უვავილები იყო; შიგ, ტკბილათ მომდიმარნი, მსუქანი ქალი ორ ჰატარს ფინიას ეთამაშებოდა. ემაწვილებს უურადღება მიაქცია.

— ნუ გეშინიანთ! თქვა მან, როდესაც ფინიები ბავშვებს მივარდენ, — ეგენი არ იკბინებიან.

ემაწვილებმა გაიდიმეს. ფორმად დაიწყო. ის ძალიან კარგათ უკრავდა სკრიპკას. ემაწვილებმა დახულოეს თავიანთი სიმღერა: „ვაი, ვაი!“ ლიკლ-ტიკლი დაირბას უკრავდა, თომა დოღ-ნაღარას აბრახუნებდა, ფინიები აჭიჭუინდენ და უველა გამხიარულდა.

დიასახლისს არაფრად მოეწონა სიმღერა, მაგრამ ემაწვილებს აჩუქა სამი შილინგი. მათ ძადლოება გადაუხადეს და სხვა სახლისკენ გაემართენ.

იქ, სახლის კარებ წინ, სის ქვეშ, ისხდენ კაცი და ქალი. კაცი რაღასაც უკითხავდა ქალს, ის ახალგაზრდა და ლამაზი იყო. — რა კარგი ბავშვები არიან, წამოიძახა ქალმა, კაცმა საჩქაროთ აჩუქა ერთი შილინგი და სთხოვა: — ნუ გვიშლით, წადით აქედანო. ემაწვილები მაშინვე მოშორდენ. კაცმა განაგრძო კითხვა.

ასე ამ რიგათ ბავშვებმა თერთმეტი სახლი მოიარეს. ეკლესიის საათმა შვიდი ჩამოჰკრა. თომამ დათვალა ფული, 15 შილინგი და ათი ჰენსი მოეკროვებიათ. ისინი თავიანთ სახლთან სულ ახლოს იყვნენ. ლიკლ-ტიკლი სისხარულით სტოდა. უცბათ

დედ-მამას შეეფუთენ.

ლიკლ-ტიკლისთვის საშინელი წამი დადგა. მარ-
 თალია, თვითონ თავს დანაშაულათ არ გრძნობდა,
 მაგრამ დედ-მამას სომ ეგონებოდა, რომ ამათ რაიმე
 ეშმაკობა ჩაიდინეს. ამასთანავე მისი შორთულობა
 საშინელი იყო.

დედის ძვირფასი თავშალი თავიდან ჩამოვარდ-
 ნოდა და ოქროს ფერი თმები შეღებულ სახეზე ჩა-
 მოჭყვაროდა. სასტუმრო ოთახიდან გამოტანილი ხა-
 ლჩია ძირს, მტვერში ეთრეოდა, არც წითელი ხალა-
 თი იყო კარგ მდგომარეობაში.

როდესაც ამათ დედა და მამა მოუახლოვდნენ—
 ერთბაშათ შედგნ და გარცეხული შესედეს. ლიკლ-
 ტიკლმა მიიბრინა მათთან, თან ცდილობდა ხალიჩი-
 სთვის ხელი მოეკიდნა, რომ არ თრეულიყო მტვერ-
 ში. ემაწვილი სულს ძლივს იბრუნებდა, ჩქარობდა
 ფოროს თავგადასაყალი ეაშნა, ბავში მიიყვანა მათ-
 თან.

— ამის მამა ავათ არის, ძალიან ღარიბია, მში-
 ერი იყო, თუძცა სკრიპკას კარგათ უკრავს და ჩვენ
 მოუუგროვეთ 15 პილინგი და 10 ზენსი.

მშობლებმა არ იცოდნენ რა ექნათ, არც უნდო-
 დათ გაჯავრებოდნენ. ისიც სწეინდათ, რომ მათ ქა-
 ლიშვილს, ჯამბახურათ შორთულს, კარ და კარ უკ-
 ლია მოწვალების სათხოვნელათ, მერე იმ უბანში,
 სადაც თითქმის უგელანი იცნობდნენ მათ.

ლიკლ-ტიკლის დედამ იცოდა, იტალიური და ფორმად ეველანფერი თვითონვე უძებო.

— შეგროვილი ფული უნდა მანც დაუბრუნოთ ეველას, წამოიძახა ტიკლის ძამამ.—მე, თომავ, შენ ლიკლ-ტიკლზე ჭკვიანი მეგონე. ერთი შემოგხედონ რასა გევისარ!

ძაკრამ ეს კაცი ისეთი სასტიკი არ იყო, როგორც ეჩვენებოდა ადამიანს. ფორო რომ განსტუმრეს, 15 შილინგზე მეტიც მისცეს. გარდა ამისა ამათ იმ ქალაქში ჰეავდათ ნაცნობები, რომელნიც დაჰპირდნენ, რომ ეშაწვილის ავათმეოფე მამასაც და თვითონ ეშაწვილსაც ეურს უკდებდნენ. ძალე მოუვიდათ იტალიიდან ამბავი, რომ ძამა და შვილი მშვიდობით მივიდნენ ბინასე. შემდეგ კი აღარაფერი შეუტევიათ. იქნება ჰატარა ფორო გამოჩენილი სკრიპკის დამკვრელიც ვახდა.

ამ ამბის მეორე დღეს ლიკლ-ტიკლი და მისი ბიძაშვილი იმულებული იევენ, თუძცა სულაც არ უნდოდანთ, ჩამოევილოთ ეველა სახლები, სადაც აედოთ მოწეალებს და სათითაოთ აესსნათ, რომ ისინი ნამდვილი ინდოელებს, არ იევენ და მხოლოთ დროს კასატარებლათ დაიარებოდნენ და ფულიც უკანვე დაებრუნებინათ. თოძა ჭარხალიგით წამოწითლდა და ბიძას უთხრა:

— სჯობია მცემო, ბიძიავ!

ძაკრამ მანც მოუსდა ბიძას ნაბძანების ასრულება.

თერთმეტ მოსახლეთაგან, რომელთაც მოწუალებს
 გაიღეს, მხოლოდ ორმა წაიღო უკან ფული. როდესაც
 ლიკლ-ტიკლმა უახლო იმ კეთილ ქალს რომელსაც
 ორი ფინია ჰქვავდა—იმან არა თუ უკან გამოართვა
 გადაებული მოწუალება, შედმეტიც მისცა ემაწვილი-
 სთვის იტალიაში გასაგზავნათ. ამათ ხილთაც გაუ-
 ძახინძლდა, უვაჟილები დაუკრიფა; ასე რომ ემაწვი-
 ლები ძალიან კმაყოფილნი გამოვიდნენ მისი ბაღი-
 დან. ფინიები ადრინდელივით სტოდნენ და იუეფებოდნენ.

ერთხელ, როდესაც გადია ტუქსაჟდა ლიკლ-ტიკლს
 იმიტომ, რომ ვიღაც მათხოვარს გამოუდგა და რაც
 ფულები ჰქონდა ვეუღა მისცა—ემაწვილმა უთხრა:

— იცი, ჩემო გადია, მეც სომ ჩამოვიარე ერთ-
 ხელ სამოწუალოთ. მთხოვნელებს კული უკვდებათ,
 როდესაც ბუხღუნით და ჯავრობით აკვებენ, ისე,
 როგორც ჩვენ გამოგვაგდო ერთმა ქალმა.

(გაგრძელება იქნება)

ტასო.

ავთაა გულნარ-ქალი.

ავთაა გულნარ-ქალი,
წევს ქარქარა თეთრ ლოგინში
და თვალები უწუაღდება
გზად ექიმის მოლოდინში.

ხან მკენესარებს. და თვალთავან
მძივათ სცვივა ცრემლი ცხელი;
ხან ახველებს, ისე ნაზად,
თითქოს ჩონგურს დაჭკრეს სელი.

იქნებ ფიქრობთ იმიტომ წევს,
რომ თავის მძას წაეჩხუბა,
ან-და სჭამა ბევრი ხილი,
ათასგვარი საბახუბა?!—

არბ! განა გულნარქალი
 მთლად დაიძლის თვის ცეცქობას?
 — გუშინ, როცა ტიკინასა
 უკერავდა კაბის ქობას:

მოხვდა ნემსი და... საბრალოს
 დაეწვეთა სისხლი ხელზე...
 ავანთა გულნარქალი
 და ზარძაცობს სარეცელზე.

ი. გრიშაშვილი.

თელავი. 17 წ.

აღული კუდიანებსა.

ბების კვირბში, დიდ ხუთბაბათს სლ-
ლამოს სოფ. გორისაში ერთ ეზო-
ში ვენახის თავსე ბლომათ ბავშვები
მოგროვილიყვენ და დიდის ჟრია-
ძულით ეზიდებოდენ ვენახიდან ვა-
ხის ლერწმს და ერთადგილას აგრო-
ვებდენ. ის იყო, მთვარეც გამოჩნდა აღმოსავლეთით,
რომ ძაღალი ცეცხლის აღი ამოვარდა ამ შეგროვილ
ლერწმიდან და თან გაისმა ბავშვების ზრიალი და ყვი-
რილი: „აღული კუდიანებსა! ჩვენ ქალებსა კვირის-
თავი...“

ასეთი სურათი იყო მთელ სოფელში—ყოველ
ეზოში. ბავშვების მხიარულებას სასდვარნი არა ჰქონ-
და,—ზოგი გარს უტრიალებდა ამ უშველებელ კო-
ცონს, ზოგი ძღეროდა, ზოგი რაღაც უწმაწურ ლექ-
სებს გაიძახოდა და ყველა ვვიროდა, რაც კი შეეძ-
ლო. ამ დროს გამოჩდენ და ცეცხლის აღს დას-
ტრიალებდენ სხვა და სხვა ჰეპლები, ბუსები, კრა-
ხანები და სხვა მწერები, რომლებსაც აღი შეუბრა-
ლებლათ იტაცებდა.—ამ მწერებში ბავშვებმა შეამჩნიეს
ერთი შავი, დიდი, გრძელ უღვაშებიანი და დიდ
ფრთებიანი მწერი, რომელმაც თავს გადაუბსუილა
მათ და ცეცხლის აღს დაუწყო ტრიალი.

„აი, გაჩნდა კუდიანი, მოვიდა კუდიანი, ეს არის სწორეთ კუდიანი, არიქა, ბავშებო, არ დაგვჭამოს“, უვიროდა ერთი მოსრდილი ბიჭი. ზატარა ბავშებს შეეშინდათ, მიეკივი იწუეს, მიცვივდენ მოსრდილ ბავშებთან, კალთებსე ეკიდებოდენ და ევედრებოდენ — სახლში წაგვიყვანეთო.

მოსრდილ ბავშებში — ზოგი ამშვიდებდა მათ და ეუბნებოდა: — მართლა კუდიანი კი არ არის, დაიკო, ის ბუხი არისო.

ზოგი კი ამით სიამოვნებდა და უფრო აშინებდა ზატარაებს. ამ დროს ის მწერიც, რომელმაც მიიზერო ბავშების უურადღებს, აღმა მოიტაცა და ცეცხლში ჩაიხრება. „დაიწვა კუდიანი, დაწვით კუდიანი,“ იძახდენ, რაც ძალი და ღონე ჰქონდათ, ბავშები. ზატარები ცოტა დამშვიდდენ, როცა შესედეს, რომ მათი შემაშინებელი კუდიანი ცეცხლში ჩაიხრება, მაგრამ მოსრდილები კიდევ გაიძახოდენ: „აწ უფრო დიდი კუდიანები მოვლენ, ფრთხილათ იუავით, ბავშებო, ისინიც ცეცხლში ჩაწვანთ, თორემ გლახა დღეს დაგვაუენებსო.“ ერთმა ზატარა გოგონამ ტირილი მორთო: „მეჩინია, მეჩინია,“ გაიძახოდა ის, მას აჭუყენ სხვა ზატარებიც, მოსრდილები კი გარს შემოესვივენ და ამშვიდებდენ.

ამ დროს შეუმჩნევლათ მიუახლოვდა მათ მასწავლებელი, ბიძია ნიკო, რომელიც, ის იყო, მოსულყო სახლში სააღდგომით.

— გამარჯვება, ბავშებო, ბევრი კუდიანები დას-
 წვით?

„ერთი კარგი კუდიანი დაწვით, მიუგო ერთმა
 ბავშმა.

— შენ სტუეი, ერთი კი არა ათასზე მეტიც და-
 იწოდა, ვერა სედავთ ახლაც რომ სცვივიან ცეცხლში?
 ბავშებში სიჩუმე ჩამოვარდა და გაკვირვე-
 ბით მისჩერებოდენ მასწავლებელს. სუმრობს, თუ მარ-
 თალს ამბობსო.

„კუდიანები სად არის, ბატონო? მე ვიხუმრე
 წყდან, დიდი ბუზი ჩავარდა ცეცხლში და დაიწვა;
 ჰატარებს კი ვაშინებდით—კუდიანია-თქო, გაბედულად
 უზასუნა ისევ იმ ბავშმა, რომელმაც წინად იოხუნ-
 ჯა—კუდიანი დაწვითო და რომელსაც სოფლის სკო-
 ლა მარძან გაეთავებია.

— თქვენ რომ კუდიანებს ფიქრობთ, ის კუდიან-
 ნები მართლა არც უოფილა და არც არის, სთქვა
 მასწავლებელმა, — მაგრამ ძველებს კუდიანები უწოდებ-
 ბიათ იმ ძაუნე მწერებისათვის, რომელნიც მუსრს
 ავლებენ ჩვენი ვენახისა და ხეხილის ნორჩ ფოთ-
 ლებს. აი, ჩვენ ძველებსაც ეს საშვალეა გამოუნა-
 ხავთ, რომელიც კიდევაც გართობთ და სასარგებლოც
 არის ვენახისა და ხეხილისათვის. ახლა გამოდის
 კვერცხებიდან ძრავალი ძაუნე მწერი, ზოგი კიდევაც
 დაფრინავს და ურიცხვ კვერცხებსა სდებს, რომ გა-
 ამრავლოს თევზისი გაუმაძღარი მატლები, რომელნიც

მოედებიან ვენახისა და ხეხილის ნორჩ ფოთლებს და სრულიათ გასწავენ. ისინი, დამე რომ სინათლეს დაინახავენ, სულ იმას მიაშურებენ და იღუპებიან; თქვენ რომ ვენახის ლერწი დაგიწვათ, იმახედაც უთვალავი კვერცხები იქმნება მიწებებულნი, რომლებიდანაც ურიცხვი მატლები გამოიჩიკებოდენ და მიესვეოდენ თქვენს ვენახსა და ხეხილს და ეს მანე სულები თქვენ ბევრი გაგიქრიათ ჩვენი ძველებისგან დატოვებული ჩვეულების წყალობით. თუ სხვა უკეთესი საშვალება ვერ მოვიგონოთ, ეს მაინც შევასრულოთ სოღმე, თორემ ის ჩვენი საუვარელი უურძენი და სილი მოგვენატრება.—ახლა სომ მისვდით, რომ ძველებს უმნიშვნელოთ არ დაუტოვებიათ ეს ჩვეულება ჩვენთვის?

ცოტა სიხუძის შემდეგ, „აბა, დაწვავთ კუდიანებიო“, დაიძახა რამოდენიმე ბავშმა და გაექანა ვენახისაკენ ლერწის მოსატანათ. დიდი ხანი არ გასულა ამის შემდეგ, იმხელა ალი ადიოდა ცეცხლს, რომ ბიბია ნიკო სტკებებოდა მშვენიერი სურათით და თან ესმარებოდა ბავშებს წალამის დაწვამი.

ყ. ჩხვიძე.

რუსი ნუკრი.

ამი დღე იქნებოდა რაც სოფროში თავისი მეძებარი ძაღლით, ტრესორით, ტეეში სანადიროთ დადიოდა და კი ვერას გახდა. ნუკრიან ირემს ვერ შეხვდა. მოხუცებული გრძობდა, რომ ძალიან მოიღალა, მაგრამ ხელცარიელი სახლში დაბრუნება მაინც არ უნდოდა. ეშინოდა არ ვაწეინო ჩემ შვილი-შვილს გიგლასო, რომელსაც დაჭვირდა—უსათუოდ მოგკერი ირმის რუს ნუკრსო. ტრესორასაც ეურები ჩამოეყარა, მოღალული და მოწეენილი იყო.

მესამე ღამის გატარებაც მოუხდათ ტეეში ცეცხლანაირას.

მხოლოთ მეოთხე დღეს, როდესაც მონადირეს და მის ძაღლსაც ეოველი იმედი დაეკარგათ, სრულებით შემთხვევით წააწედენ ირმის და მისი ნუკრის კვალს ერთ ხშირ ნაძვით მოფენილ გორაკზე. ჯერ ტრესორამ მიაგნო იმ ადგილს, სადაც ირემს ღამე გაეტარებინა. მერე ბალახზე ნაფესურციც იპოვეს.

„დღა და მისი ნუკრი“, გაიუიქრა სოფრომმა, როდესაც დაინახა დიდი და ჰატარა ჩლიქების კვა-

ლი. დღეს დილით აქ ეოფილან... ტრეზორ! მოძებნე!..

ძალიან ცხელოდა. მსე უმოწეალოთ ახურებდა არე—მარეს. ძაღლი ენა—გამოგდებული სუნავდა ბუჩქებს და ბალახს. დაღლილი სოფრომი ფეხებს ძლივს მიათრევდა. აი ტოტების შრიალი და ფაჩი-ფუჩი მოისმის. ძაღლი ბალახს გაეკრა და არ ინძრევს. სოფრომს თითქოს ესმის თავისი ავანტიურული შვილი-შვილის სიტყვები: „ბაბუა, მიშოვე ნუკრი... უეჭველათ რუსი.“

თვითონ ირემიც გამოჩნდა... ეს იყო მშვენიერი დედა—ირემი. ის იდგა ძაღლა, ტუიან გორაკის თავზე და შიშით შესცქეროდა სოფრომს. მას ბზუილით თავს დასტრიალებდენ მწერები და ის წამ და უწუძ თრთოდა.

„არა, შენ მე ვერ მომატეუებ, ფიქრობდა სოფრომი, და თან თავისი საფარიდან ფრთხილათ გამოდიოდა.

ირემმა იგრძნო რომ მონადირე ახლოს იყო და მის მოძრაობას გაბედულათ ადევნებდა თვალს.

„დედა—ნუკრს მაშორებს“, ფიქრობს სოფრომი და თანდათან უახლოვდება.

როდესაც მოხუცს უნდოდა იმისთვის თოფი დაეპიზნა, ირემი გადასტა ცოტა მოშორებით და ხელახლა შედგა. სოფრომიც ისევ თოფით მიეზარება და როდესაც დააპირა გასროლა, ირემი ხელ—ახლა მიიძალა.

— ნუკრს ვერ მოშორდები, სად წამისვალ! ბუტ-ბუტებს სოფროში და რამდენიმე საათს დიდი მოთმინებით უდარაჯებს.

სალამოდის გრძელდება ადამიანისა და ჰირუტევის ბრძოლა. კეთილშობილი ირემი ათჯერ მეტკანსაცდელში ვარდება, რომ მოაშოროს მონადირეს თავისი ნუკრი. მოხუცი სოფროში ჯავრობს და თან უკვირს თავისი მსხვერპლის გაბედულობა... სულ ერთი არ არის, უბედურებს ხომ ვერ აიცილებს თავიდან! რამდენჯერ მოუკლავს ამას ასეთივე თავგანწირული დედა. ტრესორი ჩრდილივით ფოფხავს ზატრონთან ერთად. და, როდესაც მონადირეს ირმის კვალი სრულებით დაეკარგა, ამან თავისი თბილი დინგი ფრთხილათ შეასო ზატრონს. მოხუცი მობრუნდა და ჩირკვებში ჩასკუბდა. სულ ახლოს ბუჩქებში დგას რუსი ნუკრი, რომლის ძეხანსაც საშიღლე მოუნდა. საუცხოვო ნუკრი იყო; იქნებოდა რამდენიმე კვირისა, უვითელ ბეწვიანი და წვრილ ფეხებიანი. თავი უკან ჰქონდა გადაგდებული და კისერს წინ იწევდა, როდესაც ლერწმის ღეროს მოტყენას ლამობდა.

მონადირემ გულის ფანცქალით მოიძარჯვა თოფი, შიგ თავში დაუძინა ზატარა ჰირუტევს.

ერთი წუთი კიდევ—და ზატარა ნუკრი დავარდებოდა ბალახზე ფართხალით და საცოდავი ბლავილით. მაგრამ სწორეთ ამ წუთს მოხუცებულ მონადირეს

მოაგონდა რა გპირულათ იცავდა ნუკრს მისი დედა; მოაგონდა დედამ ამისი საუვარელი შვილი-შვილი გიგლა როგორ თავგანწირვით დაიხსნა მკვლელებისგან. სანამ მკვლები მის ფეხებს ღრწნიდენ—თვითონ შვილს გადაეფარა და ასე შესწირა იმას თავისი სიცოცხლე. ბავში რაღაც სასწაულით გადარჩა.

მოაგონდა ეს ყველაფერი მოხუც სოფრომს, სინანული იგრძნო. თოფი ძირს დაუშვა. ნუკრი წინანდელივით ბუჩქის გარშემო ტრიალებდა, ფოთლებს უდარდელათ შეექცეოდა, მაგრამ მაინც ეოველ ხმაურობას სიფრთხილით ეუწეს უკდებდა. სოფრომი საჩქაროთ წამოდგა ფეხზე და დაუსტვინა. ჰატარა ჰირუტევი წამსვე გაქრა ბუჩქებში.

— უჰ, რა მკვირცხლი ეოფილა! თქვა მოხუცმა და თან დაფიქრიანებული იღიმებოდა,—თვალი ვერ მოვასწარი. შურდულივით გაჭქრა... ხედავ, ტრეხორ, როგორ გაგვექცა ნუკრი. ჯერ ჰატარა, უნდა გაიხარდოს... რა ფეხ მარდი და ეოჩადი ეოფილა!

მოხუცებული დიდხანს იდგა ასე ერთ ანგილას. იღიმებოდა—ნუკრის სიძარღეს, რომ იგონებდა.

მეორე დღეს სოფრომი სახლში მივიდა.

— ბაბუა, მომიყვანე ნუკრი? დაუსვდა წინ გიგლა, რომედიც მოუთმენლათ ელოდა მის დაბრუნებას.

— არა, გიგლაჲ... ვნახე კი...

— მერე რუსი იეო?

— რუსი, ჰირი შავი ჰქონდა. ჩირგვებში იდგა

და ფოთლებს დეჭავდა... თოფი დაუკომისნე...

— აკცდა?

— არა, გიგლა, შექმებრალა, მეტათ ჰატარა იყო...
 დედანც შექმებრალა... დაჯუსტვინე თუ არა, ნუკრმა მოჭ-
 კურცხლბა, თვალის დასამსამება ვერ მოვასწარი, ისე
 გაჭქრა ტეეში... გაიქცა, ის სამაგელი!

მოხუცი დიდხანს უამბობდა გიგლას, როგორ
 დაქმებდა სამ დღეს ნუკრს ტეეში და ბოლოს რო-
 გორ გაექცა. ემაწვილი უურს უკდებდა და ბაბუას-
 თან ერთად ბეგრს იცინოდა.

როდესაც დასამინებლათ დაწვეს, ნამძინარევი
 ავამთყოფი ემაწვილი ეკითხებოდა მოხუცს.

— მამ გაგექცა ნუკრი?

— გაძექცა, გიგლა...

— რუსი იყო?

— სულ რუსი იყო, მხოლოთ ჰირი და ჩლიქე-
 ბი შავი ჰქონდა.

ამასობაში ემაწვილს ჩაეძინა. მთელი ღამე სე-
 დავდა ჰატარა რუს ნუკრს, რომელიც დედასთან ერ-
 თად მძინარულათ დასეირნობდა ტეეში. ბაბუასაც
 ტკბილათ ეძინა და ძილში სულ იღიმებოდა.

(თ ა რ გ მ ა ნ ი)

ტახო.

კოწოკ და მისი ამხანაგები.

მგლები.

ივს, თოვლიანი სამთა-
რია. სშირათ მძაფრი ქა-
რი ჭქრის. მუდამ ქარ-
ბუქია. ერთხელ ისეთი
ქარბუქი ასტედა, რომ

რამდენიმე ნაბიჯზე კაცი ვერაფერს ხედავდა, გარდა
თოვლის ფერფლებისა. საღამოსე დედაკაცი მატრო-
ნა ჩავიდა სარდაფში და იქიდან ესოში რომ ამოვი-
და, გზა ვეღარ გაიგნო. დაიწყო უვირილი: მიშველეთ,
ქრისტიანები ვინა სართ! ძაღლებმა ასტეხეს ვეფა,
გამოვარდენ მოჯამაგირენი და მატრონა მიიუვანეს
კარებამდის. უბედური კანკალებდა და ვეელას აწწ-
მუნებდა, რომ ავსულებმა დაუბნიეს გზა. მოჯამაგი-
რენი კი დასცინოდენ, დღეს ღვინო მეტი მოკსვლიათ.

ბოლოს ამინდი შეიცვალა. ქარბუქის შემდეგ
მკაცრი ვინკები დადგა. კოწოკ დიდხანს ვეღარ გამო-
ვიდოდა სასეირნოთ, ვერც სოფლის ემაწვილებთან
ისრიალებდა ვინულზე, უნდა სასლში მჯდარიყო.
დღეები მოკლე იდგა—ღამეები კი კრძელი.

ერთხელ კოწოკს დედა სანთელთან რაღასაც ჭკე-

რადღა, მამა ოთახში ბოლთასა სცემდა. კოწო კი ნახატებს ლფერადებდა. სიჩუძე იდგა. ისმობდა მხოლოდ სხათის სმა. ესოში ერთბაშით ნერონმა დაიფეუა. უურაშამ სმა გასცა, ატედა უთავბოლო ვეფა. დინკა უკან არ ჩამორჩა, ოთახიდან სმა გასცა, დაიფეუა. სოფლის ძაღლებმა ბანი მისცეს. ასტედა აურსაური. ეფეით გამოაურეეს არე--მარე.

სახლის ჰატრონი შესდგა, დაუგლო უური და თქვა:
 — მკლებს თუ უეფენ!

კოწომ თავი ძაღლს ასწია და იმანაც უური დაუგლო.

ძაღლები დმოოდენ, იეფებოდენ. ჰატარა სახს შეძდეგ, ფანჯრის ქვეშ, თოვლზე, ფენის სმა მოისმა. ვილაც ამოვიდა კიბეებზე. სახლის ჰატრონი გავიდა დერეფანში.

— ვინ ხარ? დაიძახა მან.

— მე ვარ, ლავრუშა; ჩვენ გუბეებში მკლები ჩასაფრებულან. დმერთს გეფიცებით ჩემი თვალით ვნახე. შივდიოდი ჩემთვის ბოგირზე. შევხედე და ვხედავ ჩასკუპებულან გუბეებში, ბეჯრნი არიან, თავები ძაღლს აუწევიან და დმოიან. გეფიცებით დმერთს, ძართალს ვამბობ.

— უსათუოდ ძაღლები თუ გეჩვენა მკლებათ, დიმილით უთხრა სახლის ჰატრონმა.

ლავრუშამ დაიწო ფიცი, ჩემი თვალით ვნახეო. ნუ თუ შესცდა! მკლები არ უნახავს თუ!

სასლის ჰატრონმა საჩქაროთ ჩაიცივა ტანთ, დაავლო ხელი თოფს. კოწომ დაუწყო ხვეწნა, მეც თანწამიუვანეო.

— კარგი, უთხრა ძამამ, მსოფლოთ მე ნუ მოძმორედები. შენ კი, ლავრუშა, წადი და უთხარ მოჯამაგირეებს ეველანი გამოვიდენ.

არე-მარე გაანათა სავსე მთვარემ. კარ-მიღამო ნათლათ მოჩანდა.

ხეები, სასლის სახურავი და ეველა შენობები თოვლით იყო შეხურული, მერე თეთრი, სუფთა თოვლით. სასლის ჰატრონი თოფით, კოწო და მოჯამაგირენი—ზოგი ჯოხებით, ზოგი ორკაპით. გაიარეს ბადი და გაემართენ ბოგირისკენ.

— უუერეთ, ერთი უუერეთ, წაიხურჩულა ლავრუშამ,—ხედავთ, როგორ სხედან.

უთქმელათაც ეველამ დაინახა. გუბე ვიწრო და გრძელი იყო, ირგულივ, ლერწამი შემორტეპოდა. ლერწამს სქლათ გადაჭყარებოდა თოვლი და გუბეები მთებსა და მთებშუა ველ-მინდვრათ მოჩანდენ. მთვარე ცსოვლათ ანათებდა არე მარეს და ბოგირიდან სამას ნაბიჯსე, თეთრათ მოფენილ თოვლსე მკლები შავათ მოჩანდენ.

— შვიდნი არიან, თქვა აღელვებული ხმით ლავრუშამ.

მართლაც შვიდნი იყვენ. ეინულსე ერთი მეორესთან მიკრული ისხდენ, თავები მადლა აეწიათ, მთვარეს შესცქეროდენ და ძაღლებივით ღმუოდენ. ძაღლებიც სომ სშირათ უღმუიან მთვარეს.

— ეკ ძაღლები არიან? იკითხა კოწომ დაბლის ხმით.

— არა, ძეგლები არიან, უზასუსა ძამამ, — უეურე რა კარგათ ჩანან ამ თეთრ თოვლზე. მათ ძაღლა აშვერილი ეურებიც კი ნათლათ მოჩანს. აი, ერთი წამოდგა და წავიდა. უეურე კუდი როგორ აქვს ძირს დაშვებული და ფეხებ შუა მიკუმშული. თავი ძეგელს ძაღლზე დიდი აქვს, კბილები უფრო ღონიერი. არიან ისეთი ჯიშის ძაღლებიც, რომელნიც ძალიან გვანან ძეგლებს, მაგალითად ჩრდილოეთის ძაღლები. შორიდან ძნელათ გაარჩევ, რომ ძეგელი არ არი. ეურებიც კი იმისთანა აქვთ, როგორიც ძეგლებს.

ძეგლები თოვლზე ცოტა ხანს ისხდენ, მთვარეზე ღმუროდენ და ძერე თითო თითოდ გაიქცენ ტუისკენ.

— ძამა, რატომ არ ესვრი თოვს? ჰკითხა კოწომ.

— ძალიან შორს არიან, ვერ მოვასვენებ, უნდა ფრთხილათ ვიყოთ. ძეგლები ძალიან მშიერნი უნდა იყვენ, რომ გაბედეს სოფელში შემოსვლა და თითქმის ფანჯრებთან ღმუილი. თვითონ ძეგლებიც ძალიან ფრთხილნი არიან, მსოფლოთ შიშშილი სდის მათ შეუპოვრათ და გაბედულათ. ახლა ისინი თითო თითოთ კი არ დაიარებიან, ხროვათ იკრიფებიან. გაფრთხილდი, ეფრემ, უთხრა სასლის უფროსმა თავის მოხუცებულ მეფარესეს. — არ გეწვივნენ შენ ფარესში მოულოდნელათ სტუმრები.

— ჩვენ ძეგდრები კი არა ვართ, უთხრა ჩიფნიფით უკბილო ეურემმა, — ხომ გავიგებთ, ძაღლები

რომ დაჭეუფენ მკლებს.

— მკლები გაიძვერა არიან, წამოიძახა მოჯამა-
 გირე ზეტრემ, — განსოვთ ვეფიას რა უევეს?

— რა უევეს, რა უევეს? წამოიძახა კოწომ.

— ამისთანა ეინვაში რა დროს ამბების მოყო-
 ლაა. ლამის ცხვირ-პირი გაშიუინდეს, თქვა ეფრემმა,
 მკლები გაყინული მახეს, სითბო მეჭირვება.

— მამა, გამიშვი ამითან, შეესვეწა კოწო, —
 მკლებზე მიამბობენ.

მამამ ნება მისცა და კოწო გაჭევა მოჯამაგირე-
 ებს. იმათსა ძალიან თბილოდა, თუძცა სულის შემ-
 ხუთავი ჭაერი იდგა. ეფრემი მოუჯდა ცეცხლს. სხვე-
 ბიც იქვე დასდენ. კოწომ მოიკალათა თავის მეგო-
 ბარ ლაჯრუშასთან. ზეტრემ დაიწყო ასე ამბავი:

„სამი — ოთხი წლის წინეთ, შენ კოწო ზატა-
 რა იუავი, არ გეხსომება, ჩვენ გვევანდა ზატარა სვა-
 დი ძაღლი, დავარქვით ვეფია, თეთრი, ევითელი წინ-
 წკლებით. ძალიან ძარდი და ფნიხელი იყო ამას-
 თანავე დაუფასებელი სახლის დარაჯი. არც წინეთ
 და არც ახლა არავინ არ შეედრება იმას. არაფერი
 არ გამოეპარებოდა. რაკი დაჭეუფდა — უსათუოდ ვინ-
 ძე იქნებოდა და ძალა უნებურათ უნდა გამოგვეხედ-
 ნა გარეთ. არ იცოდა ცუდ უბრალოთ ვეფა, არც
 მოვარეს შეჭეურებდა ხოლმე. სმაც რაღაც სხვანაირი
 ჭეონდა.

ის ზამთარი, რომელსედაც მე გაამბობთ, მეტათ

ცივი იყო. სოფლის გარშემო ბევრი მძიერი მკლე-
 ბი დათარეშობდნენ, ყოველ ღამე ჩვენი ეეფია მკლეებს
 მოსვენებას არ აძლევდა. მერე ისე ხანგრძლივით და
 დაუსვენებლათ ჰქეფდა, რომ მოჯამაგირენი ძალა-
 უნებურათ უნდა გამოსულიყვენ და მკლეები გაეყარათ.

„ეტეობა მკლებმა ვედარ მოითმინეს, შიძმილი
 ძალიან აწუხებდა მათ, ჩვენ კარ-მიდამოს გარს უვ-
 ლიდენ, ცხვრის ფარა ეგულებოდით და კი ვერ მიჰ-
 კარებოდენ, ეეფია უძოწეალოთ ჰქეფდა, მოჯამაგი-
 რებს უძახოდა.

„ყოველ ღამე მკლეები გვეწვეოდნენ. ეეფია კი
 ბრახობდა, მოთმინებას ჰქარგავდა. წინეთ რომ მკლე-
 ბის მოახლოვება გაეგო დერეფანში დაიძალებოდნ
 და იქიდან ღმუოდნ, ახლნ გარეთ გარბოდნ, გხანე
 გასვლასაც კი ლანობდნ. ეტეობოდნ მკლებმა მოთ-
 მინებიდან გამოიყვანეს.

„ჩვენ ისე შევეჩვიეთ, რომ მკლეები ყოველ ღა-
 მეს მოდიოდნენ, რომ აღარც კი გამოვდიოდით ეე-
 ფიას იმედით. მთელი დღის განმავლობაში მოღა-
 ლულნი მუშაობით, როდესაც თბილათ ჩავწვებოდით
 დასაძინებლათ, გვეხარებოდნ ეინვანში გამოსვლნ. სო-
 გჯერ ძილში გვესმოდნ, რომ ეეფია მკლებს უეეფს,
 მაგრამ გადავბრუნდებოდით მეორე გვერდზე და ვფი-
 ქრობდით უდარდელათ: მე თუ არა—მეორე გავნ, მე-
 ორესაც რა ენაღვლებოდნ და ამას მოჰქუბნ ის, რომ
 ეეფიაც დაგვარგეთ და ცხვრებიც.

— როგორ? ჭკითხა კოწომ.

— „აი როგორ, დამიგდე უური, განაგრძო ჰეტრემ,— ერთ ღამეს ჩვენ ეველას შემოგვესმა, რომ ეუფია ღმუოდა, ჭეეუდა, ეზოში დარბოდა, მერე შესწუდა ეეუბა. „მკლები მოგვმორდენ მეთქი“ ვიფიქრე. ის კი არა, იცი რა მოხდა! მკლები ძალიან გაიძვერები არიან. მართალია ღმერთმა სალანაწაკოთ ენა არ მისცა, მაგრამ ერთმანეთს მშვენივრათ აგებინებენ ეველბაფრს, რასაც კი განიზრანსავენ და მათ მოინდომეს ეეუბა თავიდან მოეშორებინათ. შეგროვილი ევენ ბეურნი. სულ რამდენი იუვენ—ვინ იცის. ისინი ძალიან ცუდლუტები არიან. მოდის ხოლმე მთელი სროვა, ერთი მეორეს მწკრივათ მისდევს. თითქოს ერთმა მკელმა გაიარაო, კარვათ თუ დასცქერდებით, თუმცა ძნელი გასარჩევაა, ხედავთ კვალი რამდენიმესია. მე თვითონ მონადირე ვარ და ვიცი ნადირის გაიძვერობა. მკლებმა რაც განიძრანეს აასრულეს კიდევ. იმსჯერებლეს ეეუბა. საქმე ასე იქნებოდა. მოეპარენ თურმე ჩვენ კარ-მიდამოს, ამოეუარენ საჯინიბეს და ერთი მკელი, ეტეობაწინ გამოგზავნეს. ის მოუასლოვდა ჭიშკარს, ასტეხა სმაურობა. ეეუბამ გაიგო, მკელი სულ ახლოს არისო. გაბრანსებული გამოუვარდა ეზოში, მივარდა ჭიშკარს. ნანავდა რომ ერთი მკელი დგას. მკელს, თითქოს ძაღლისა შეეშინდა კიდევ, კარბის, მაგრამ იქით კი არ გაიქცეოდა, სადაც ამხანაგები ეგულებოდა, მეო-

რე მხარეს, კალოსაკენ. აუჩქარებლივ მიზბის, თან უცქერის ძაღლს, თითქოს იწვევს თავისკენ, აქეზიანებს: „ხედავ, შენი სულაც არ შეშინიანო.“ ეეფია ჭკვიანი ძაღლი იყო, მაგრამ მკელმა აჯობა. გავარდა ეზოს კარეთ, ეეფავს, მკელი ცოტ-ცოტათი კიდევ გარბის. ძაღლი მისდევს. ქარი რომ საჯინიბოდან ეოფილიყო ეეფია იგრძნობდა მკლების ჩასაფრებას, და ეზოში დაბრუნდებოდა. ახლა კი უფიქრელათ მკელს მისდევდა: ასე გაიტაცა ამ მკელმა ჩვენი ეეფია, მერე უსათუოდ გამოუგარდებოდენ სხვა მკლები და გზას შეუკრავდენ. რასაკვირველია საბრალო ეეფია დაგლიჯეს, შეჭამეს და მისი თავი კალოსე დააგდეს, სხვა ძაღლების შესაშინებლათ. დილით ვიზოკეთ საბრალო ეეფიას თავი.

თევდორემ თავი ჩაქინდრა და წამოიძახა: მეორე ღამეს მკლები შემომესივნენ ფარესში და ოცდაათი ცხვარი მომიკლეს.

— განა სხვა ძაღლები არა გევანდათ? იკითხა კოწომ.

— სხვა ძაღლები, რასაკვირველია, გეევანდა, განაგრძო ზეტრემ,—ხოლო სულ გამოუცდელნი. ისე შეემინდათ, რომ დერეფანში მიიძალენ და სმა არ ამოუღიათ.

— განა მაგდენი მკლები იუვენ, რომ ოცდაათი ცხვარი შეჭამეს? დაეკითხა ხელ ახლათ კოწო.

— არა, განაგრძო ზეტრემ,—მკელი, მკონი, ორის

მეტი არ იყო, კვალზე გამოჩნდა, ორი ცხვარი თან წაეთრიათ. კედელი გაეთხარათ ფარენის ქვეშ და ისე შეძვრალიყვენ შიგ. ცხვარი სომ სულელია, რასაც კინდა იმას უხამ, სმას არ ამოიღებს. ერთ მკელსაც შეუძლიან ფარენი განანდგუროს. ერთბაშთ მივარდება ბევრს, ერთს მუცელს გამოუფაშავს, მეორეს სწვდება უანერატომი, მერე მესამეს მოიგდება ქვეშ. ასე გააფუჭებს ბევრს. ცხვრები აქეთ იქით გაიფანტებიან, მერე ისევ შეკუმბებიან, ერთმანეთს მიეკვრიენ, თითქოს ელიან, რომ მკელი მივარდება მათ. საცოდავები საშინელი სულელები არიან.

— რომ იცოდე, ერთხელ მე რა დამეძარტა, ბაბუა თევდორე! წამოიძახა ლავრუშამ, — როდესაც მე ცხვარეთ ვიდექი მე ნიკოლის სოფელში, იქაურ სასკელმწიფო ტყეში ურიცხვი მკლები იყვენ. ძალიან ძნელი იყო საქონლის ძწეემსობა. მე და ბაბუა ნიკიფორე ცხვრებს ვამოვებდით. ნიკიფორე მოხუცი იყო, მე კი ჯერ ასაკშიაც არ ვიყავი, მეთოთხმეტე წელიწადში ვიდექი. აი მაშინ რა შიში ვჭამე! ვამოვებ ჩემთვის ცხვარს და იმ დროს მკელი ტეიდან იხარება. რანაირათ მეშინოდა მე იმათი. მერე კი შევეჩვიე, აღარაფრათ ვაგდებდი. აი ვდგევარ მე და ჩემი გულს სამწეესოთ, ნიკიფორე სოფელში იყო წასული. ტეის თავში მე ვდგევარ, ბოლოში ისა. ძალიან ცხელოდა. საშინლათ მეძინებოდა, ბუჩქის ძი, რას მივწევი. ჩამთვლიდა. თითქოს ვიღამაც წამკრ

ავახილვე თვალები და დაუინახე ათ ნაბიჯზე ჩემგან, რომ ვეება ძუ მკელი მივარდა ცხვარს, მოიტაცა და ტეისკენ მიათრევს, ვწვდი კუდში და თან ვევირი. რას გავაწუობდი. ის ორჯერ მეტათ ჩემზე ღონიერი იყო და ორივეს ტეისკენ მიგვათრევდა. გულს სამველათ მორბოდა—და ქოჩორში სწვდა მკელს. მაგრამ მკელი ჩვენ სამივეს გვეჯობნიდა, ცხვარს კლანჭებიდან არ უშვებდა. ვინ იცის რითი გათავდებოდა ჩვენი საქმე, რომ მახლობლათ ზურის სამკაბლათ გამოსული სოფლელები ჩვენ ევირილზე არ მოკვშველებოდენ. მკელმა მამინ კი იკადრა და ცხვარი მიატოვა, გულა სურვიდან გადმოაგდო, მეც მამინვე გაუშვი ხელიდან კუდი, შემეშინდა, არ ეკბინა ჩემთვის.

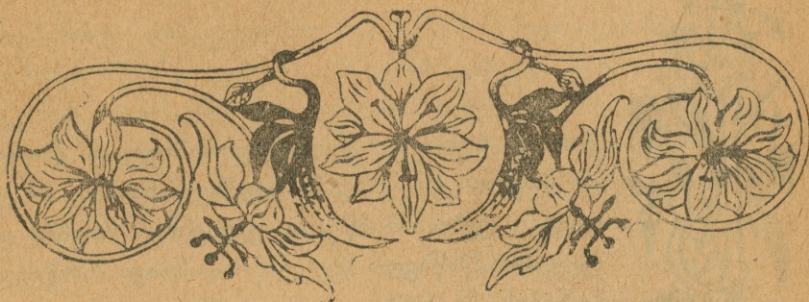
—მერე, მერე რა მოხდა? ჭკითხა კოწომ.

—მერე და არაფერი. მკელი ტეეში გავარდა, გულა დიდხანს კოჭლობდა. მკელს ფესში ეკბინა. შემოდგომაზე მონადირემ სწორეთ ის მკელი მოჭკლა.

(დასასრული შემდეგ)

ან. წერეთელი.

ქუჩის უვილი.

უჩა-ქუჩა დაცუნცულეbs
პაწაწინა ქუჩის უვილი;
გულს უკლავს და ცრემლებსა ჰგვრის
თან სიცივე, თან შიმშილი.

ალარავინ გააჩნია
მფარველი და გულ-დამწველი;
უთვისო და უდედმამო
დაწანწალებს ფეხ-შიშველი.

სამათხოვროთ გამოსულა,
გაუწვდია საწყალს ხელი,
მაგრამ ზედაც არ უყურებს
გამვლელი და გამომვლელი.

ეჰ, საბრალოვ, უწყალოა,
გულ-მკვდარია ეს სოფელი;
მრავალია ამ ქუჩებში
შენებრ ნორჩი, ცრემლის მღვრელი.

გ. ქუჩიშვილი.

მოგონება.

წორედ ხუთმეტი წელიწადია, რაც ეს მხარე: ეს მთები, ეს ტყეები აღარ მინახავს. აქ კი ავიდგი ფეხი, ამ მწვანე ველებმა, მთებმა და ტყეებმა მასწავლა ტიკტიკი,—ნიაღვი მირწევდა ბუნების მკერდზე აკვანს. აქ გავატარე ჩემი ყრმობის პირველი დღეები, ამ ბუჩქებში აღვიზარდე კურდღელივით.

აი ქედზედა ვდგევარ. ჩემ წინ ველია დაფენილი და ირგვლივ უღრანი ტყეები. ამ ველის ბოლოში, ტყის პირში, მახსოვს, ჩვენ ძროხა გვედგა; აქედან ვუყურებდი ალაზან გაღმა თეთრ ზურგა, ცამდე აზიდულ მთების ქარავანს... აი, სწორედ აქ იდგა ქოხი, სადაც ახლა ვდგევარ, თითქმის ნაბოძრებსაც კი ვბოულობ ქოხისას, მაგრამ დროსა და ჟამს ბევრი რამ წაუშლია; აი ამ ქოხის წინ ასი ნაბიჯის მოშორებით ტყის პირში ორი უზარ-მაზარი წიფელი იდგა; ვინც კი სოფლიდან ამოვიდოდა თოფიანი, თავს მოვალეთ სთვლიდა, გვერდი ჩამოეთალნა ერთ-ერთ წიფლისთვის და თოფი ესროლნა ნიშანში. ეხლა ის წიფლები იქ აღარ არიენ, ძირიან—ფესვიან ამოუგდია ჟამთა დენას... სად იდგენენ?.. ველარა ვცნობ... მგონი აქ იდგენენ, დამბალი ძირკვი რო ამოჰშვირავს დედამიწიდან... დანარჩენი სულ ამოლახებულია.—რამდენი ცვლილება მომხდარა ღმერთო ჩემო! ირგვლივ რომ ვუყურებ, თითქო არაფერი შეცვლილიყოს: მთები ისევ ისე დგანან, ტყეებიც თითქოს ისეთი უღრანია და ხელუხლებელი, მაგრამ ახლო რო დაუკვირდები, ყველაფერში ვატყობ ცვლილებას.

უათვალიერებ. მაშინ, აქ, ამ ველის შუაგულში მათლო იდგა, მაგრამ მოუჭრია ვილაცის მზაკვარ ხელს... იმ მაშალოს აი ეს მაყვლები ერთყა გარს... ჩემი ძაღლები ღომია

და ალაშა ახლად თვალ ახილული ლეკვები იყვენ, ამ მაყვლებში შეძვრებოდენ ხოლმე დილით და, მკათათვის მზე რო ჩაიწურებებოდა დასავლეთში, მაშინ გამოძვრებოდენ ისევ და თამაშობდენ მწვანე ველზე... როგორ კარგად მახსოვს, თითქო გუშინ იყო. ერთხელ აი ამ მაყვლის ძირში, თამაშობის დროს, ჩხუბი მოუვიდათ, მე გავაშველე, ორივეს მოუაღერსე და, როცა დაავიწყდათ ჩხუბის მიზეზი, ისევ განაგრძეს თამაშობა; მერე, როცა, გაიზარდენ, მაქალოს ველის თავში რო ამოვიდოდი შინიდან მთაში^{ში} მიმავალი, ისინი ველის ბოლოში იგრძნობდენ და მომეგებებოდენ ხოლმე. ჩემ ხელში დაიზარდენ აქა და სამწუხაროდ ისევ ჩემ ხელში დაიხოცენ.

სულ თვალწინ მეშლება ჩემი აქაური ცხოვრება ხუთმეტო გაზაფხულის წინათ; მაშინ ათის წლისა ძლივს ვიყავი, სულ ამ მაყვლებში და ამ ტყეებში დავტოდი ციყვივით. მაშინ ჩემზე უფროსი ძმა შაქრო აქ იყო: ის სულ გამუდმებით ძროხაში დარჩა, მე რო სასწავლებელში წამიყვანეს. რა მშვენიერათ, რა ნათლათ მახსოვს: აი ამ მაღალ ქინკრებში ექვთიმოიანთ ალექსამა და ჩემმა ძმამ შაქრომ იჭიდავეს.

აგერ კაკანა სერიც. იმ სერზე ერთი დიდი წიფელა იდგა არქიელივით განიერი; ის კარგა ერჩეოდა სხვებში. იმ წიფლის ქვეშ მე და პაპუანთ ქიტა, ხმორებს რო გავრეკდით ბალახზე, დილიდან საღამომდე სულ კენჭობასა ვთამაშობდით და ბევრჯერ ისე გავრთულვართ კენჭობაში, რომ ხმორები დავვიკარგავს. ის წიფელი იქ აღარ არის. გამხმარა, მერე ვილაცებს ცეცხლი მიუციათ და დაუწვავთ: მომწვარი ძირკვები-ლა ამოიყურებიან დედამიწიდან. ეხლა იქ თანაბარი ტყეა და აღარ განიჩევა ის წიფელი, არქიელივით რომ იდგა ქედზე. ნეტავ თუ კიდევ ამოვა იმისთანა წიფელი იმ ადგილზე? ფოთლები თრთიან და თითქო ჩურჩულდენ: „აღარასოდეს!“ „აღარასოდეს!“

ამავე კაკანასერზე ერთი მაღალი რცხილა იდგა. ისიც ისე ერჩეოდა მაშინ მაღალთა შორის. აღარც ისა სჩანს. ერთხელ იმ რცხილის ქვეშ გვედგა ძროხა; ქოხი ზედ რცხილის

ძირზე გვექონდა მიდგმული; იქიდან ძალიან კარგათა ჩანს და-
 ბლა დაფენილი სოფელი კაკაბეთი, ივრის ხეობა და, თუ
 ავდრის შემდეგ მოწმენდილ სივრცეში კარგა დააკვირდებით,
 თბილისიც. მაშინ მე ჯერ არ ვიცოდი რა იყო ქალაქი,—
 აქ ფულურო რცხილა იყო, ქარს მოუტეხია და მერე სულ-
 მთლად დამბალა, იმის ნადგომზე ძროხები ყრილან და ერთი
 კეწეწიც კი აღარა გდია მის მოსაგონებლათ.

ერთხელ როცა ამ რცხილის ქვეშ გვედგა ძროხა, ჩვენ-
 თან ქალაქელი უცხო სტუმრები ამოვიდენ სოფლიდან და
 მაწონი ვაჭამეთ; ოცი ვაჭი იქნებოდა და ოციც ქალი. ერ-
 თმა ჩემოდენავე, საამური სახის ქალმა ფარაჯის სახელოზე
 ხელი წამავლო და მკითხა: თქვენ რა გქვინათ?“ მე გამეხარ-
 და, რომ თავი გამიყადრა ქალაქელმა ქალმა, მაგრამ იმის მე-
 ტი ვერა მოვახერხე—რა რომ ხმა მალლა ვკითხე: „შენ სადა-
 ური ხარ?“ იმას რაღაც უნდა ეთქვა ჩემთვის, მაგრამ ამ დროს
 სარქალმა დამიძახა: „წადი, ხბორები არ დაიკარგნენ ტყეში,
 ნადირმა არა გააფუქოს—რაო. გულდაწყვეტილი დავშორდი
 სტუმრებს. ყოველი მთა, ახო, ველი, ხე და ბუჩქნარი, უე-
 ქველად, მაგონებს რამეს ჩემი წარსული ცხოვრებიდან.“

აგერა ყარასწვერი, მგლების სანიავო, მის დაბლა დვრი-
 ნი, დათვების სამეფო. ერთხელ, როცა დვრინში გვედგა
 ძროხა, ღამე ოლოლი იძახდა „მეხბორეო“. ბიჭებმა მომატ-
 ყუეს, შაქრო გეძახისო და მეც რამდენიმეჯერ გამოვეძახე;
 ის კი ისევ იძახოდა მგლოვიარე ხმით: „მეხბორეო“. ბო-
 ლოს მივხვდი, რომ შაქრო კი არა, ოლოლი იძახოდა და
 დარცხვენილი შევედი ქოხში. რამდენჯერ შეუშინებიავარ იქ
 ნადირს თავისი საზარელი ღმუილით... ის ტყე, ის ხეები,
 ის აღამიანები, მაშინ რომ იყო, აღარასოდეს აღარ დაბრუ-
 ნდებიან, ვფიქრობ მე.

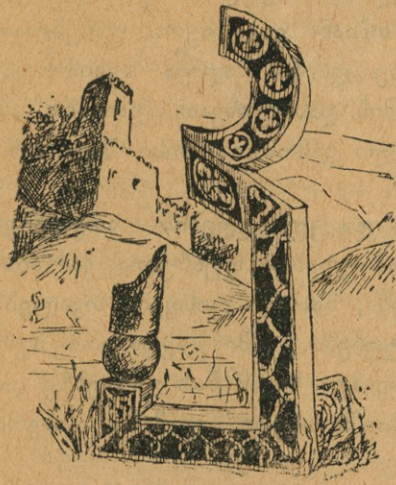
გულის სიღრმიდან ხმაურობს კვნესა, კვნესას თან მოს-
 დევს მხურვალე ცრემლი და ვამბობ: ნეტავ მკოდნოდა ბავ-
 შობისას თუ ყველაფერი წარმავალი იყო—უფრო მეტად გა-
 ვიხარებდი შეთქი.

რა ტკბილი, რა ნათელი იყო სამუდამოთ გამქრალი ბავშობა!

ი. მჭედლიშვილი.

ნაკოვარა.

(სელმა ლაგერლენის მოთხრობა)

უდიანი ქალი ტყით მიდიოდა. ზურგზე, ხის ქერქის გოდრით, თავისი პატარა ვაჟი ჰყავდა წამოკიდებული. ბავში მსხვილი და უშნო იყო, ჯაგარასავით თმა ჰქონდა, ნემსებსავით წაწვეტებული კბილები და ნეკზე

გრძელი ბრქვალი, მაგრამ, რასაკვირველია, დედა მისი დარწმუნებული იყო, რომ მასზე ლამაზი არსება ქვეყანაზე არ მოიპოვებოდა.

კუდიანი ტყის პირს მიადგა. აქ გზა გადიოდა, ოღრო-ჩოღრო და სრიალა, დაკლაკნილი ხის ძირებით მთლათ დაღარული. უცებ ამ გზაზე ორი ცხენოსანი გამოჩნდა, ვილაც გლეხი თავისი ცოლით. ჯერ კუდიანმა გადაწყვიტა ისევ ტყეში შემალულიყო, მაგრამ თვალი მოჰკრა, რომ გლეხის ცოლს ხელში ბავში ეკავა და აზრი შეიცვალა, გზას კიდევ უფრო მიუახლოვდა და ერთ დიდ კაკლის ხეს ამოეფარა. — „აბა, შორიდან მაინც დავინახოთ, თუ ადამიანის შვილიც ისე ლამაზია, როგორც ჩემიო!“ — გაიფიქრა მან. მაგრამ, ცხენოსნები რომ მოახლოვდნენ, მას სიფრთხილე დაავიწყდა და სწრაფათ წინ წაიწია. ცხენები შეაშინა მისმა გაჩეჩილმა შავმა თმამ, ისინი დაფრთხნენ, ყალყზე ადგნენ და ოთხ-ამოღებით გაქენდნენ. გლეხმა და მისმა ცოლმა ძლივს შეიმაგრეს ზედ თავი, ერთი წამოიყვირეს, დაიღუნენ, აღვირს მოსწიეს და მოსახვევში მიიმალნენ.

კუდიანმა ადამიანის შვილი რომ ვერ დაინახა, სიბრაზით კბილები გააკრაქუნა. მაგრამ უცებ სიხარულით შეკრ-

თა. ბავში მის წინ, მიწაზე ეგდო. ის დედას ხელიდან გავარდნოდა. ეს პატარა ოქროს თმიანი ვაჟი იყო. უვნებლათ იწვა ხმელი ფოთლების გროვაზე და ხმა მაღლა ჰყვიროდა. მაგრამ, როგორც კი კუდიანი მის დასახედავათ დაინახა, ის გაჩუმდა, გაიღიმა და ორივე ხელი გამოსწია მისი შავი ბანლის შესახებათ.

კუდიანი შემკრთალი იდგა და ყურადღებით ათვალიერებდა ადამიანის შვილს. ის დაჰყურებდა ფუნჩულა, ვარდისფერ ფრჩხილებიან პაწაწა ხელებს, ნათელ ცისფერ თვალებს და ალისფერ გაპუტკუნებულ ტუჩებს, უშინჯავდა აბრეშუმსავით წმინდა, ხუჭუჭ თმას, უსვამდა ხელს ნაზ ლოყებზე და გაკვირვებას ეძლეოდა, რომ ბავში ასეთი ლამაზი, ასეთი მშვენიერი იყო.

უეცრათ მან მოიგლიჯა ზურგიდან ხის ქერქის გოდორი, ამოიყვანა თავისი საკუთარი ვაჟი და ადამია წის ვაჟს მიუსვა გვერდით. და როდესაც დაინახა, რა დიდი და სამწუხარო განსხვავება იყო მათ შორის, ველარ მოითმინა და ბრაზ-მორეული აზუვლდა.

ამასობაში გლეხმა და მისმა ცოლმა თავისი ცხენები დაამშვიდეს და შვილის მოსაძებნათ გამოეშურენ. კუდიანს რომ ცხენების ფეხის ხმა შემოესმა, თვალეზზე ცრემლები მოადგა, ჯერ კიდევ ვერ დამტკბარიყო ოქროს თმიანი ბავშვის ცქერით და ენანებოდა მისი მოშორება. ის უძრავათ გაშეშდა, ერთ წამს ყოყმანობდა, მერე კი სწრაფ გადაწყვეტილებას დაადგა. თავისი საკუთარი ვაჟი გზის პირას დატოვა, ხმელი ფოთლების გროვაზე, ადამიანის შვილი კი გოდორში ჩაისვა და ტყისკენ გააქანა.

—:—

მიიმალა თუ არა კუდიანი ტყეში. გზაზე გლეხი და მისი ცოლი გამოჩნდნენ. ესენი კარგი შეძლებული, ყველასათვის საყვარელი და ყველასაგან პატივცემული გლეხები იყვნენ. მშვენიერი სამოსახლო ჰქონდათ ამ ტყიანი მთის ძირში. რამდენიმე წლის ჯვარდაწერილთ მხოლოთ ერთი შვილი ჰყავდათ, ამიტომ ადვილი წარმოსადგენია, რა შიშით და

აღელვებით მოესწრაფებოდნენ მის საპოვნელათ.

ცოლი ქმარზე ბევრათ წინ იყო და პირველმა შენიშნა გზის პირას ბავში, რომელიც საზარლათ ღმუოდა, დედას უძახოდა. მარტო ამ ღმუილზედაც უნდა მიმხვდარიყო ქალი, რომ ეს მისი ვაჟი არ იყო, მაგრამ მას გული უსკდებოდა, ვაი თუ ბავში დაინტვრა და მოკვდაო, ამიტომ ყვირილის გაგონებაზე მხოლოთ სინარულით გაიფიქრა: — „მადლობა ღმერთს, ცოცხალიაო!“

— აი, გვერ არის ჩვენი ბიჭიკო! — აღტაცებით დაუძახა მან ქმარს, ჩამოსრიალდა უნაგირზე და ბავშისკენ გაიქცა.

გლეხი რომ მოახლოვდა, მისი ცოლი ფოთლების გროვასთან იჯდა და ბავშს ერთი გვერდიდან მეორეზე აბრუნებდა. ისეთი შეხედულობა ჰქონდათ ითქო ჰკუხზე შეიშალო.

— ჩემს შვილს როდის ჰქონდა, ასე ეკალსავით კბილები? — გაფანტვით ამბობდა ის, და მის ხმაში სულ მეტი და მეტი სევდა ისმოდა. — ჩემ შვილს სად ჰქონდა ამისთანა ჯა: ა-რა, ან ეს ბრჭყალი ნეკზე?

გლეხმა იფიქრა, ცოლი გადამერიაო, სწრაფათ ჩამოხტა ცხენიდან და მიიღბინა მასთან.

— აი, შეხედე ჩვენ ბიჭიკოს და მითხარი, რამ გამოცვალა ასე! — ნადვლიანათ უთხრა ცოლმა და ბავში გაუწოდა. გლეხმა გამოართვა ბავში, მაგრამ, შეხედა თუ არა, ზიზლით იქით გადისროლა და თან სამჯერ გადააფურთხა.

— ეს კუდიანის შვილია! — წამოიძახა მან. — ეს ჩვენი შვილი არ არის!

ცოლი უძრავათ იჯდა გზის პირას. მას ჯერაც ვერ გაეგო, რა მომხდარიყო.

— საიდან გაჩნდა აქ ეს ბავში? — ბოლოს იკითხა მან.

— უთუოთ კუდიანი აქ სადმე ახლო-მახლო იყო, — უპასუხა ქმარმა. — იგდო ხელთ ღრო, მოიტაცა ჩვენი შვილი და სამაგიეროთ თავისი დაგვიტოვა.

— აბა ჩემი ბიჭიკო სად არის ახლა? — საცოდავათ შეეკითხა ცოლი.

— უთუოთ კუდიანისას, — მიუგო ქმარმა.

როგორც იქნა, ბოლოს და ბოლოს, მიხედა ქალი თავის უბედურებას. ის მთლათ გაფითრდა და აკანკალდა, ქმარს შეეშინდა. აქვე არ გათავდესო.

— შორს არსად იქნება ჩვენი შვილი, უთუოთ აქვეა სადმე, ახლოს! — უთხრა მან ცოლს, სანუგეშებლათ, თუმცა თითონ არავითარი იმედი აღარ ჰქონდა ვაჟის პოვნის, — შევიდეთ ტყეში, დავძებნოთ.

მან ცხენები კაკალს მიაბა და მართლაც ტყეში შევიდა. ცოლიც წამოდგა, რომ უკან გაჰყოლოდა, მაგრამ შენიშნა, რომ კუდიანის ბავში მიწაზე ეგდო. ადვილი შესაძლებელი იყო ცხენებს გაესრისათ, მით უფრო რომ მისი სიახლოვე მათ აშინებდა და აფრთხოებდა. ისინი სულ ფრუტუნებდნენ, უკან-უკან იხეოდნენ და ფეხებს აბაკუნებდნენ. გლეხის ცოლს ხელ-ახლოვე კანკალი აუვარდა იმ ფიქრებზე, რომ კუდიანის შვილს ხელი უნდა მოეკიდო, მაგრამ მაინც აიყვანა უშნო ბავში, განზე გასწია და ისე დააწვინა, რომ ცხენები ვეღარ მიწვდომოდნენ.

— აი რიჩხინა, რომელიც ჩვენ შვილს ხელში ეკავა! — დაუძახა ამ დროს ქმარმა ტყიდან. — ახლა დარწმუნებული ვარ, რომ მის კვალს მივაგენი!

ცოლი მისკენ გაეშურა და ორივემ დიდხანს და ძალიან გულმოდგინეთ ეძებეს ტყეში, მაგრამ ვერც ბავშს მიაგნეს და ვერც კუდიანს. როცა დაღამდა, იძულებული გახდნენ ცხენებთან დაბრუნებულყვეყნ. ცოლი ტირიდა და ხელებს იმტვრევდა. ქმარი ხმას არ იღებდა, გაჩუმებული მოდიოდა. ის ძველი, კარგი შთამომავლობის გლეხი იყო, ძმები და ნათესავები აღარ ჰყავდა, და მისი გვარი მთლათ ამოწყდებოდა, ვაჟი რომ არ შეძენოდა. ახლა კი ეს ვაჟი დაეკარგა! ის მოდიოდა და ცოლზე ჯაერობდა, როგორ გაუვარდა ბავში ხელიდანო, მაგრათ უნდა ჰკავებოდა და მას უფრო გაფრთხილებოდა, ვიდრე თავის თავსო. მაგრამ ცოლის გამწარებას რომ ხედავდა, აღარაფერს ეუბნებოდა.

გლეხმა კიდევ შესვა ცოლი ცხენზე. როცა ქალს კუდიანის შვილი გაახსენდა.

— იმ ბავშვს რაღა ვუყოთ?— წამოიძახა მან.

— რა იქნა?— ჰკითხა ქმარმა.

— ეგერ წვეს, ჩირგვებში.

— რა უჭირს, იწვეს! მშვენიერიც არის!— წაილაპარაკა გლეხმა და მწარეთ ჩაიცინა.

— უნდა წავიყვანოთ! აქ ხომ ვერ დავტოვებთ, ასე უბატრონოთ, ტყეში!

— რატომ არა? სწორეთ აქ უნდა დავტოვოთ, ტყეში.

— მიუგო გლეხმა და უზანგში ფეხი გაუყარა.— მაგისი ადგილი აქ არის.

ცოლი დათანხმდა, რომ მართლა მათი საქმე არ იყო კუდიანის შვილზე ზრუნვა, ამიტომ ცხენს შემოჰკრა და რამდენიმე ნაბიჯი გადაადგმევინა. მაგრამ მას მეტათ კეთილი და ლმობიერი გული ჰქონდა. და უნებლიეთ ისევ შეაჩერა ცხენი.

— არა, ეს ხომ მაინც უმწეო ბავშია!— თქვა მან.— როგორ შეიძლება აქ დავტოვოთ, მგლების დასაგლეჯათ! მომეცი აქ!

— არა, მაგას მე არასოდეს არ ვიზამ!— მიუგო ქმარმა.— ეგდოს აქ!

— თუ ახლა არ მომეცი, იძულებული ვიქნები ღამე მოვბრუნდე და წავიყვანო.— უბასუბა ცოლმა.

— მგონი კუდიანმა შვილიც მომტაცა და ცოლიც გადაშირა!— წაილაპარაკა გლეხმა. მაგრამ მაინც აიყვანა ბავში და გადასცა ცოლს, რადგანაც ძალიან უყვარდა იგი და ჩვეული იყო ყოველი მისი სურვილი აესრულებინა.

—:—

მეორე დღეს მთელმა სოფელმა გაიგო ეს უბედურება და ყველა, დიდი და პატარა, გლეხის სახლისკენ გაეშურა, რომ კუდიანის შვილი ენახათ, თან ცოლ-ქმრისთვის რაიმე რჩევა მიეცათ.

— ვისაც სახლში მაგისთანა ნაპოვარა ჰყავს, ყოველ დღე დიდი ჯოხით უნდა სცემოს!— გამოაცხადა ერთმა მოხუცმა გამოცდილმა ქალმა.

— რატომ უნდა მოვექცე აგრე უღმერთოთ?— ჰკითხა

გლესის ცოლმა.—მართალია, ძალიან უშნოა, მართალია, სა-
 ძაგელია, მაგრამ ცუდი ხომ მაინც არაფერი უქნია?

— არაფერი!—დაეთანხმა მეორე ხნიერი ქალი.—მაგრამ
 როცა კუდიანის შვილს ისე სცემ, რომ სისხლს ადენ, კუდი-
 ანი დიდი ამბით და აურ-ზაურით შემოგვივარდება სახლში,
 გადმოგიგდებს შენს შვილს და წაიყვანს თავისას.

— მეც ბევრი ვიცი მაგის მაგალითი!—დასძინა მესამე
 ქალმა.

გლესის ცოლი კი ისმენდა ყველა ამას და ჰფიქრობდა,
 რომ ამას ვერ იზამდა, რომ ეს მისთვის შეუძლებელი იყო.

სალამოს, როცა ის მარტო დარჩა, ნაპოვარასთან ერ-
 თათ, ოთახში, ისეთი სევდა შემოაწვა გულზე შვილის მო-
 გონებაზე, რომ აღარ იცოდა რა ექნა.—„იქნება მართლა
 დამიბრუნდებოდა ჩემი ბიჭიკო, ამას რომ გავწირავდე?“—
 გაიფიქრა მან, მაგრამ მაინც ვერ შესძლო ბავშის გალახვა.
 ამ დროს ოთახში მისი ქმარი შემოვიდა, დიდი ჯოხით ხელ-
 ში, და კუდიანის შვილი მოიკითხა. ცოლი მიხვდა, რომ
 მას უნდოდა ნაპოვარასთვის სისხლი ედინა. თავისი შვილის
 დასაბრუნებლათ.

— კარგს იზამს!—გადაწყვიტა მან.—მე ნამეტანი სუ-
 ლელი ვარ და ვერ მოვახერხებდი უდანაშაულო ბავშის ხე-
 ლის ხლებას. მაგრამ, დაჰკრა თუ არა ქმარმა ნაპოვარას
 ცოლი მაშინვე მივარდა და ხელში ხელი სტაცა.

— ნუ სცემ, ნუ სცემ!—შეევედრა ის.

— შენ, როგორც ჰგავს, არ გინდა, რომ შენი შვილი
 უკან დაგიბრუნონ?—ჰკითხა ქმარმა და ხელი გაინთავისუფლა.

— მაგ საშუალებით არ შემიძლია!—წამოიძახა ცოლმა.

ქმარმა ხელ-ახლავ ასწია ჯოხი, მაგრამ ცოლი ახლა ნა-
 პოვარას მივარდა და ისე გადაეფარა, რომ ჯოხი მას მოხვ-
 და ზურგზე.

— ღმერთო მაღალო!—წამოიძახა სასოწარკვეთილებით
 გლესმა.—შენ ნამდვილათ გინდა, რომ ჩვენი შვილი სამუ-
 დამოთ კუდიანს დარჩეს!

ის გაჩერდა და ელოდა, მაგრამ ქალი არ ინძრეოდა

გადაფარებოდა ნაპოვარას და იცავდა მას. მაშინ გლეხმა გულ მოსულმა, ჯოხი იქით გადააგდო და სწრაფათ გავიდა ოთახიდან. მერე ძალიან უკვირდა, რატომ არ ვიძალე და გავიტანე ჩემიო. იმ წამს კი ვერაფერი მოახერხა, რაღაც იკავებდა, რაღაც არ აძლევდა ნებას ცოლის წინააღმდეგ წასულიყო.

რამდენიმე დღემ დაუსრულებელ ტანჯვაში გაიარა. ყველაფერზე უფრო ის უკლავდა ქალს გულს, ის უორკეცებდა სევდას, რომ დილიდან საღამომდის სხვის შვილზე უნდა ეზრუნა, ძალ-ღონე, არც დრო აღარ რჩებოდა, თავის საკუთარ შვილზე ენადგო.

— ღმერთმანი არ ვიცი რა უნდა ვაქამო ნაპოვარას! — უთხრა მან ერთ დილას ქმარს. — არაფერს არ იკარებს!

— რა გასაკვირველია! — უპასუხა ქმარმა. — არ იცი, რომ კუდიანები მარტო ობობიებს, თავებს და ბაყაყებს ქამენ!

— იმას ხომ ვერ მომთხოვ ახლა, რომ ტბაში ვუძებნო საქმელი! — წამოიძახა ცოლმა!

— ვინ გთხოვს! — მიუგო ქმარმა. — მით უფრო რომ ჩემი აზრით ყველაფერს ის აჯობებს, რომ ნაპოვარა შიმშილით მოკვდეს.

გაიარა მთელმა კვირამ. ნაპოვარას არა უქამია რა. ვერაფერი ვერ ჩააკრა პირში გლეხის ცოლმა. ბავში საშინელათ ყვიროდა თავის პატარა ლოგინში და ისე გახლა და დაილია, რომ საცოდავი შესახედავი იყო. ქალმა შემოუდგა გარს ყოველგვარი საქმელები, ყველაფერი საუკეთესო, რისი გაკეთებაც კი იცოდა, მაგრამ ნაპოვარა არც კი უყურებდა არაფერს და მაშინვე ზიზღით გამოაფურთხებდა, როგორც კი ქალი რამე გემრიელ ლუქმას ძალით ჩაუდებდა პირში.

ერთ საღამოს, როცა ბავში შიმშილით სულს დაფავდა, ოთახში კატამ თავვი შემოარბენინა. გლეხის ცოლმა გამოსტაცა კატას თავვი პირიდან, მიუგდო ნაპოვარას და სწრაფათ გაფარდა გარეთ, რომ შექმას არ დასწრებოდა.

როცა გლეხმა შენიშნა, რომ მისმა ცოლმა მართლაც დაიწყო ბაყაყების და ობობიების ძებნა, ისე შეეზიზღა იგი,

სპარტაკი

VIII

ღაღიატორთა ახალი გამარჯვების ამბავი ფიცხლავ მოედო დაბა-ქალაქებს. კაპუსის სკოლაში ეხლა გლაღიატორს ველარ ნახავდით. იხუველეს და გამარჯვებულ წინამძღვარს გარს შემოერთყენ:

— გაგვიძებს, გაგვიძებს!.. რომაელებმა უნდა იზღონ რაც რომ დასთესეს... ეხლა დრო დადგა ჩვენი ბატონობისა...

მათ ნაკლებათ ესმოდათ წინამძღოლის კეთილშობილური განზრახვანი. შუ-

რის ძიებას მარტო განთავისუფლებაში არ ხედავდენ. მათ უნდოდათ, თვითვე ერთის წუთით მაინც ჰღირსებოდათ გაბატონება. ეს იქნებოდა ნამდვილი შურის ძიება, რასაც თხოულობდა მათი გაბოროტებული ველური აღმაფრენა.

მაღე სპარტაკს ოთხ ათასზე მეტი მებრძოლი შეემატა. წინანდლებთან ერთად ეხლა მისი რაზმი ნამდვილ ათასეულ ჯარათ იქცა, რომელშიაც შვიდ ათასზე მეტ კაცს მოეყარა თავი. სპარტაკმა ამათგან შეადგინა პირველი ლეგიონი. სპარტაკმა დიდი ზნეობრივი სიმტკიცე გამოიჩინა გლაღიატორთა ველურობის ალაგმვაში. როდესაც მწყობრათ გამოაწყო, იგი მკვირცხლათ გაეშურა ქალაქ წოლისაკენ, ალყა შემოარტყა და, ვიდრე გონს მოვიდოდენ, სწრაფათ აიღეს.

მამაცობამ და თავგანწირულებამ ვერ იხსნა ქალაქის მეციხოვნე ჯარის ამოწყვეტისაგან. გლაღიატორებმა იმ ქალაქში ნახეს საკმაო ზარალი, მაგრამ ამ გარემოებამ უფრო გააბრაზა. ისინი მოედვენ ქალაქს, ქუჩებში დაიწყეს ცარცვა-გლეჯა, უანგარიშო სისხლის ღვრა.

— კმარა, ხალხო! იკმარეთ, იკმარეთ! გაჰკიოდა სპარტაკი. მოითმინეთ, ნუ არბევთ მშვიდობიან მცხოვრებთ, თორემ თქვენზე აღემართავ ჩემს მახვილს!

როდესაც გული იჯერეს, სპარტაკმა მოედანზე მოუყარა თავი და გულის წყრომა გამოუცხადა.

— განა ამისთვის ვიბრძოლეთ? განა ამიტომ შევითქვით? ჩვენი აჯანყება მიმართული იყო უსამართლობის მოსასპობლათ და რას ვხედავ? პირველი ჩვენ ვხდებით ავაზაკები, თავისუფლებისა და სამართლიანობის დამთურგენელნი. მე არა მსურს ყაჩაღთა და მცარცველთა წინამძღოლი მიწოდონ. ვისაც სურს, ხელი დაიბანოს პატიოსნებაზე, ვინც ბოროტ ზრახვათა მესვეურათ მიგულებს, — ჩამოგვეცალოს! აი, ჩემი გული! რომაელთა მახვილს შიშველს მიუშვერ გასაგმირათ, ვიდრე მშვიდობიან მცხოვრებთა თავზე აგმართო ჩემი ფარხმალი. რა იქნებოდა, რომ თქვენ ცოლ-შვილს ეხლა დაესხნენ ავაზაკნი და შეაგინონ, ამისათვის აღსდექით? მაშ აირჩიეთ ორში ერთი: ან ჩემთან, პატიოსნურ გზით, ან და სხვა და სხვა გზით შევხედეთ სულ მეორე მხარეს და, დაე, იქ ერთმანერთზე გადაიმსხვრეს მტრის დასაძლევათ ამართული ჩვენი მახვილი!

ღარცხვენილი გლადიატორები შემოეხვივნენ. საყვარელ წინამძღოლს, შესთხოვედნ პატიებას და აღუთქვამდნ: ყოველისფერში დაგემორჩილებით, შენს ბრძანებას არასოდეს არ დავარღვევთო. აი, აქ გამოჩნდა სპარტაკის უსაზღვრო ზედ გავლენა, რომელიც ჰქონდა ამ არაჩვეულებრივს ადამიანს არა თუ თანამემამულეთა შორის, არამედ სხვა და სხვა უცხო ტომის ხალხზე, რომელნიც მონობის უღელ ქვეშ სულ ერთიანათ განადირებულიყვენ. ამიერიდან სპარტაკის ჯარში ისეთი წესიერება იქნა შემოღებული, რომ თვით რომაელებსაც კი ჰშურდათ.

— ის, რაც დავკარგეთ, ამათ შეიძინეს! შურით ამბობდნ რომაელები.

ორი თვის განმავლობაში სპარტაკმა დაჰყო ნოლში მისი ჯარის რაოდენობა უკვე ათიათას კაცამდე ავიდა. აქედან ორი ლეგიონი შეადგინა და თვითეული მათგანი ჩააბარა გამოცდილ და პატივ დამსახურებულ გლადიატორებს. თვით სპარტაკი კი მთელი ჯარების წინამძღოლათ ისე იქმნა აღი-

არებული, რომ ერთი მოწინააღმდეგეც არ გამოჩენია.

— ღმერთები ჩვენს მხარეზე! სთქვა მან, როცა მწყობრათ გამოყვანილ ჯარს გადაავლო თვალი: აი, ეხლა შემოდლიან თვით რომის კარიც შევამსხვრიო. ასეთს ლაშქარს რაღა გადაეღობება წინ! წესიერება, წესიერება და წესიერება, აი რითი უნდა გავიმარჯვოთ! ეხლა რომშისენატორნი ჩვენს შესახებ ბჭობენ. მათ ძილი გაუფრთხათ. შიშმა მოიცვა უძლეველი რომი... ეს უკვე შირის ძიების ერთი უკეთესთაგანი საბუთია, სხვა რაღა გინდათ! მაშ მწყობრათ, ერთსულოვნათ და წესიერათ!

მის სიტყვებს სამორათ განწყობილმა ლეგიონმა ფარშუბის ჟღარუნით შესძახეს:— მზათა ვართ, მზათ... ოღონდ გაგვიძეხ, წინამძღვარო...

IX

რომის მმართველთ თავზარი დასცა სპარტაკის ახალმა გამარჯვებამ. დაუყოვნებლივ ახალი ჯარი გამოიყვანეს, მთელი ლეგიონი, რვაათასი გაწვრთნილი, საუკეთესო მეომრით, პრეტორ პუბლიუს ვარენის ხელმძღვანელობით. ამის გარდა მას ახლდა სამასი ცხენოსანიც, ეს ისეთი საგრძნობელი ძალა იყო, რომ სენატი წინასწარვე ჰფიქრობდა აჯანყებულთა სასტიკ დამარცხებაზე და იმსახველზე, რასაც მიაყენებდნენ ცოცხლათ დარჩენილ ხელ-ახლათ უღელ შედგმულებს... პუბლიუს ვარენმა გამოლაშქრების წინ საკმაო ცნობები მოჰკრიბა ჯაშუშთა და მხვერავ რაზმების შემწეობით, თუ სად იმყოფებოდა სპარტაკი თავისი მთავარი ძალებით. როდესაც საკმაო ცნობები მიიღო, რომის სარდალმა თვისი ჯარი ორად გაჰყო და სპარტაკის ბანაკზე ორის მხრით მოინდომა შემოვლა. პუბლიუს ვარენი იმაში შესცდა, რომ მოწინააღმდეგე აბუჩად აიგდო, სპარტაკს უბრალო საზიზღარ მონათ სთვლიდა, რომელსაც სარდლობის ნიჭი ვითომც ოდნავათ არა ჰქონდა. სამაგიეროთ სპარტაკმა კარგათ იცოდა მოწინააღმდეგის ძალა და მიტომაც მეტათ ფრთხილათ მოიქცა. თავის მხრით, როდესაც ჯაშუშებმა მოუტანეს ამბავი რომაელ ჯართა ორად გაყოფის შესახებ, სრატათ გამართა თათბირი ამხანაგებთან. საგულისხმიეროის იყო, რომ, როგორც ყოველ-

თვის, ეხლაც სწრაფათ და მახვილათ ჰზომავდა გარემოებას და იმ საშუალებით, რითაც უნდა მოეგო ბრძოლა. სპარტაკს არ დაუწყევია ლოდინი. პირდაპირ თვითონ გასწია მტერზე. დაუყოვნებლივ შუაში შეიქრა რომაელთა ჯარებში და სათითაოდ დაამარცხა კავდინიუსის ხეობაში. რომაელთა ზარალი მეტათ საგრძნობელი იყო, მაშინ, როდესაც გლადიატორებმა საიმისო მაინც და მაინც არა დაჰკარგეს რა.

ორი უკანასკნელი გამარჯვების შემდეგ, რომელიც სპარტაკმა სამი დღის ბრძოლით მოიხვეჭა, შორს გაითქვა მისი სახელი. ეხლა რომაელთა ქალაქებში მის მეტს არას ლაპარაკობდნენ. რამდენათაც იზრდებოდა მისი სახელი, იმდენათ უფრო ემატებოდნენ მეგობრები, დასტა-დასტაზე გამობრდნენ გლადიატორები და, არა თუ ავსებდნენ ოდნავ შეთხელებულს მის ჯარს, არამედ გაასამკეცეს კიდევ. ისე მოსჩანდა, თითქოს ეხლა იწყებოდა ნამდვილი ომი, ომი ღირსეულისა ღირსეულთან, რასაც უნდა გადაეწყვიტა ბედი თუ უბედობა; მაგრამ სპარტაკი ჯერ არ განწირულიყო. მისი მახვილი ჯერ ძლევდა მოსილ ბედის ხელთ იყო, რომელიც მას არ ჰღალატობდა და თანდათანობით აქეზებდა უფრო თამამად, უფრო გაბედულათ ემოქმედნა მჩაგვრელთა წინააღმდეგ. შეშფოთებულმა რომმა კი ახალი ლეგიონები გამოგზავნა ოცი ათას კაცამდე, კვლავ სირცხვილ ქმეულ პრეტორ პუბლიუს ვარენის ხელმძღვანელობით. ქალაქ აგვინის მახლობლათ გაშლილ ველზე იშისვლეს მახვილი ორთავ მხარემ. გათამამებული სპარტაკი თავის ჯარს თილისმისებურათ აფრთოვანებდა.

— ეხლა ჩვენი სახელი ათასია! როგორ შეუძლიან განებივრებულთ წარბი შეუხარონ გამარჯვებულთ? ბედმა სირცხვილი დააწერა მაგათ უბღლზედა.

აღფრთოვანებული გლადიატორები ისე მიესივნენ პუბლიუს ვარენის ჯარს, თითქოს მთიდან გადმოხეთქილი ნიაღვარი ყოფილიყოს. კიდევ გამარჯვება. კვლავ დროშები. აუარებელი სურსათი, აუარებელი სამხედრო იარაღი დარჩათ. ტყვეებს აპყარეს მუხარადი და შერცხვენილ—თავლაფ დასხმულნი ისე გაისტუმრეს თავიანთ მბრძანებლებისაკენ.

ეს ისეთი გამარჯვება იყო გლადიატორებისათვის, რომლის მზგავსი ჯერ არ ენახათ. ამიტომაც რამდენიმე დღე გაგრძელდა დღესასწაული. ამ დროს მათი ლაშქარი სამოცათას კაცამდე ავიდა. სულ ათ ლეგიონათ გაჰყო იგი სპარტაკმა. მაგრამ რამდენათაც გაიზარდა ეს ლაშქარი, იმდენათ საძნელო გახდა მათი საყოველთაო და სასწრაფო გაწვრთნა. გაუწვრთნელათ გამოსვლა კი სპარტაკს საზიანოთ მიაჩნდა. ამიტომ იყო, რომ სამხედრო მოქმედების ფართოდ გაშლა შემდეგისათვის გადასდო. მტკიცედ ჰქონდა გადაწყვეტილი არას გზით არ დაეწყო მოქმედება, ვიდრე ათი ლეგიონი საკმაოთ მომზადებული არ ეყოლებოდა. ამის გარდა ავღრიანი დღეები იყო, რაიც მეტად აფერხებს სამხედრო მოქმედებას, განსაკუთრებით, როცა ქვეითი ჯარს უხდება ხელჩართული ბრძოლა.

უნდა ითქვას, რომ გლადიატორები თვითვე გულით ეკიდებოდნენ სწავლას. სწავლობდნენ ფარიკობას და რომაელ ყოველ გვარ სამხედრო ცოდნას, იმ შეგნებით, რომ ისინი უკვე თავისუფალი მებრძოლნი იყვნენ, რომელთაც ვალად ჰქონდათ უწმიდესი საქმის დაგვირგვინება. საკვირველი კიდევ ის იყო, რომ სპარტაკი ვერაფერმა ვერ შეაცდინა: დიდ — დიდმა გამარჯვებამ არ გაჰხადა იგი პატივმოყვარე. არავითარმა ოქრომ, არავითარმა მოსყიდვას თილისმამ ვერ გასქრა. იგი ისევე უბრალოთ იქცეოდა, როგორც პირველ ხანებში, როდესაც მახვილი ამართა რომაელთა წინააღმდეგ. დიდ სულოვანი, ამპარტავენების მსხვერპლი არასოდეს არ ყოფილა. მხოლოთ ჯარების თხოვნით დასთანხმდა სამხედრო სალამი და პატივი მიეღო აღლუმების დროს, როცა მათ წინ ისე გაივლიდა, როგორც სახელოვანი მათი მთავარ სარდალი.

რომის მართველობა ბოლოს, მართლაც, ძრიელ შემოთღობდა: სარდალი სარდალზე გამოცვალეს. ყველა დარწმუნდა, რომ აჯანყებულთა მეთაური გენიოსი სარდალია და მასთან ხუმრობა არ შეიძლებოდა. საცდელათ მრავალ ომებგადახდილი და საკმაოდ სახელ მოხვეჭილი სარდალი დანიშ-

ნეს: ანფილიუს ორესტი, რომელსაც ოცდათხუთმეტი ათასი კაცი ჩააბარეს. მაგრამ ამ სარდალსაც იგივე ბედი ეწია, რაც პუბლიუს ვარენს: მისი ჯარიდან შვიდიათასამდე დაიღუპა ბრძოლის ველზე, ამდენივე დაჭრილი და ტყვე დაჰკარგეს. განა ვასაკვირველი იქნებოდა ამის შემდეგ მთელს რომში გამეფებული ზარი? და აი, როდესაც ამ საშინელ მარცხის მოსახსენებლათ სენატში წარსდგა განადგურებული ჯარის სარდლის მიერ გამოგზავნილი შიკრაკი, შეშფოთებული თმა ქალარა სენატორები ეკითხებოდნენ ერთმანეთს:

— ნუ თუ დრო არ არის, საპატიო ზავით შევეკრათ?

ეხლა „მონას“ ისეთი ზიზლით ველარ ამბობდნენ. კარგათ ჰგონებდნენ, რომ სწორი სწორად ებრძოდა რომს.

(დასასრული შემდეგ)

დ. კასრაძე.

კველ კოჭკვი.

(დასასრული)

მერთო! ბუტბუტებდა თავისთვის, ფრედი. რად ჩავიდინე ესა? იქ რად დაეუკარი? ეხლა ქალ-ბატონი პლონა შეიტყობს და გამიჯავრდება!

ამ დროს გრაფი ალზინოვსკი და თავადი რადზივილი იდგნენ და ერთმანერთს შესცქეროდნენ.

— დიდი ნიჭიერი ბავშია, — სთქვა როგორც იყო გრაფმა... თავის შეთხზულს ისე უკრავს, როგორც დიდი ადამიანი.

— არა, უპასუხა თავადმა, ნიჭიერი კი არა — უფრო მეტია. იგი მომავალი გენიოსია! ეხლა მაგან უნდა ისწავლოს, რომ თავისი ნიჭი გაავითაროს. მაგას ეხლა გულ-უხვი ადამიანი სწავლა-განათლებას მიაღებინებდა, შემდეგში ბავში განთქმული მუსიკოსი შეიქნებოდა.

— მე ვკისრულობ მაგის აღზრდას.

ასე ამბობდა კეთილშობილი თავადი. ამხანაგმა თანაგრძნობით დაუქნია თავი. ამის შემდეგ ორივენი წავიდნენ ქ. პლონას ბინისაკენ, საიდანაც ჯერ კიდევ სინათლე მოსჩანდა.

— ქალბ. პლონა, ჯერ არ გძინავთ? — დაუძახა გრაფმა.

— არა, არა, წარჩინებულო გრაფო, — მიუგო პლონამ. ჯერ არა მძინავს. რა ნებავეს თქვენ ბრწყინვალეობას, მიბრძანოს.“

გრაფი და თავადი ფანჯარასთან მივიდნენ და რაღაზედაც დიდხანს ილაპარაკეს. პლონა ოხრავდა და გაკვირვებით წამ და უწუმ იმეორებდა:

— ოჰ, ღმერთო ჩემო! ოჰ; ღვთის მშობელო დედაო! მაშ, ნუ თუ თქვენ კისრულობთ ამ პატარა ობოლის აღზრდას? ეგ ხომ მხოლოდ პატარა ფრედია და სხვა არაფერი!

მეორე დილას გრაფი და თავადი დიდ სახლის ერდოზე იდგნენ და ქ. პლონას შვილი-შვილებისა და პატარა ფრედის თვალ ხუჭუნას თამაშს უყურებდნენ. პატარა ბიჭი ისე ხითხითებდა, თითქოს გუშინ არა მომხდარიყოს რა. თავად

რადზივილსაც გაეცინა იმის დანახვაზე. მოიხმო ბავში სწორედ იმ დროს, როდესაც ამხანაგები თვალების ახვევას უბირობდნენ მას.

— მოდი აქა, პატარა ფრედი! დაუძახა თავადმა.

როდესაც ფრედი მიუახლოვდა, თავადმა მაგრად მოხვია ხელები, მიიხუტა და სთქვა:

— გუშინ შენი მუსიკა მოვისმინე. შენის დაკვრით მომხიბლე და დამიმონავე. ეხლა მე შენ უნდა დაგიმონავეო და არ დაგიბრუნებ თავისუფლებას იქამდის, მანამ შენ, პატარა ფრედი, დიდებულ გამოჩენილ მუსიკოსად და განთქმულ ფრედერიკ შოპენათ არ გადიქვევი.

ბავშს სიხარულით თვალები გაუბრწყინდა.

— მერე მე საკუთარი ფორტოპიანო მექნება? — ჰკითხა ფრედიმ.

— იმაზე დაკვრის ნება მექნება?

— არამც თუ ფორტოპიანო, რაც კი რამ დასაკრავია ქვეყანაზე, გექნება!

შემდეგ ეტლი მოართვეს. თავადი ჩაჯდა ეტლში და გვერდით პატარა ფრედი მოისვა. ეტლი დაიძრა.

— ასე, ჩემო კოწიავე, პატარა ფრედი გადიქვა დიდებულ მუსიკოსად — ფრედერიკ შოპენად. მთელ ქვეყანაზე გაითქვა სახელი. მისი მუსიკით სტკებოდნენ ხელმწიფეები; ეხლაც ერთი ოჯახი არ არის, სადაცკი მუსიკა უყვართ, რომ შოპენს არ იცნობდნენ. აი ეხლა ხომ გესმის რასაც ვუკრავდი, — შენ თვითონ მკითხე — ვისია ეს მუსიკაო, მაშასადამე შენზედაც შთაბეჭდილება მოახდინა.

დედამ ბავში ჩამოსვა კალთიდან და ისევ განაგრძო დაკვრა. კოწია კიდევ დიდხანს ფიქრობდა ფრედიზე და მის მუსიკაზე. გაჩერებულიყო პიანინოსთან და უყურებდა რანაირის სისწრაფით დარბოდნენ დედის თითები ფორტოპიანოს კლავიშებზე; უსმენდა იმ ხმას, რომელიც ოდესღაც შეთხზა პატარა, გამხდარმა, ფერმკრთალმა ფრედიმ.

(თ ა რ გ მ ა ნ ი.)

მ. იაშვილისა.

सर्वप्रथम प्रकाशित
संस्कृत-संस्कृत-संस्कृत

20/2

1919 წ.

421/27

საქმანწილო ნახასიაზიანი ჟურნალი.

№ 30
წელი

ჯეჯილი

№ 30
წელი

ჯეჯილი დაარსებულია 1890 წ.

- 1919 წელსაც გამოვა არა ნაკლებ ექვსი წიგნისა. ჟურნალში ორი განყოფილებაა: პატარებისათვის და მოზრდილთათვის.

ხელის მოწერა მიიღება თბილისში ქ. შ. წ. კ. საზოგადოების მალაზიაში და თვით „ჯეჯილის“ რედაქციაში, არტილერიის ქუჩა, № 5.

ჟურნალი წლიურათ ღირს 20 მ. ცალკე ასალი ნომერი 5 მ. ძველი წლების ჟურნალი თითო წლისა ეღირება 14 მ. განასლებულ **ჟურნალში** მონაწილეობას იღებენ საუკეთესო ძალები.

ხელმძღვანელთა ახლათ შემდგარი კომისია (ქრ. შარაშიძე, ალ. ფალავა, ან. ხახუტაშვილი (ცქვიტი) და ნ. ჩაგუნავა—გელაშვილი), შეეცდება ჟურნალის ნორჩ მკითხველებს მიაწოდოს სწლი გონებრივი საზრდო.

ფოსტის ადრესი: თბილისი, საყმაწვილო ჟურნალი „ჯეჯილის“ რედაქცია.

რედაქტორ—გამომცემელი ან. თუმანიშვილი—წერეთლისა.